

Эхэ найхан нютагаа эд хамта мандуулаар!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной
декабриин 21-нээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

1996
МАРТЫН
27
Хабарайдуида
сагаапантуулай
нарьш 8
СРЕДА
гарагай 4
№58 (19398)
Газетын сэл
Хэлсээтэ.

БҮГЭДЭ БУРЯАДУУДАЙ ХОЁРДОХИ СЪЕЗД ТУХАЙ

Уржадэр үдэһөө хойшо съездын хүдэлмэри мандатна комиссийн элидхэлээр эхилбэ. Мандатна комиссийн түрүүлэгшэ С. Г. Санжиев элидхээ. Удаань шалгалтын комиссийн түрүүлэгшэ Д. Д. Очировта үгэ үгэһэн байна.

ВАРК-ын президентын оролгошо Б. Д. Баяртуев, философиин эрдэмтдоктор Ю. Б. Раңдалов гэгшэд нэмэлтэ элидхэлүүдые хэбэ.

Элидхэлүүдые шагнаһанай һүүдээр зүбшэн хэлсэлгэнүүд эхилдэ. Дэлхэйн бүгэдэ монголшуудай федерацийн түрүүлэгшэ Д. Бямбасүрэн түрүүлэн үгэ абажа, федерацингаа зүгһөө Бүгэдэ буряадуудай съездын делегадуудые амаршалаад, ВАРК-ын президент Д-Н. Д. Дугаровта хадаг, амаршалтын бэшэг барюулба. Саха (Яхад) Республикада ажаһуудат буряадуудай, хальмагуудай эблэлэй түрүүлэгшэ П. М.

Упхоннов үгэ хэлэхэдээ, эблэлэйнгээ ажал тухай халта хөөрөөд, түрэл оронһоо холо ажаһуудат зоной гол шухала асуудалуудые дайраһан байна.

Россин Федерациин буддистнуудай эмхиин түрүүлэгшэ, хамба-лама Д. Аюшеев үгэ хэлэхэдээ, буряад зоноо үргэхэ гээ наа, зүрхээ доро даража, гурбан эрдэниин гуримые амгалан түбшэнөөр сахижа байхые уряалаад, ВАРК-ын ажалые дэмжэдэг байһанаа мэдүүлэ.

Россин Федерациин Үндэһэ яһатанай хэрэгүүдэй талаар министрствын түлөөлэгшэ А. Г. Колмаков, Усть-Ордын автономито округой захиргаанай гулваа А. Н. Батагаев, Гүрэнэй Дүүмын депутат Б. Б. Жамсуев болон бусад нүхэд элидхэлүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаһан байна.

Үсэгдээр съезд хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлэ. Элидхэлүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадан, Буряад Республикын габылата уран зурааша Л. Д. Доржиев, Шэтын областин Петровск-Забайкальска райондо ажаһуудат буряадуудай эблэлэй түлөөлэгшэ Ц-Е. Р. Жамбалов, Монголһоо бууһан айшан Бадарч, буряад-монголшуудай үндэһэн партиин түлөөлэгшэ Наран-Туяа Баатарай, Буряад Республикын Арадай Хуралай депутат, Петербургийн дасанай шэрээтэ, дид-хамба Х. Самаев, Россин Коммунист партиин Буряадай рескомой нэгэдэхти секретарь В. Б. Базаров, үндэһэн

соёлоо үргэхын түлөө ажал ябуудат эдэбхитэдэй нэгэн Г. Н. Манжуев, Эрхүүгэй облигийн захиргаанай үндэһэн асуудалай талаар таһагые даагша А. А. Моглоев, Агын автономито округой Хара-Шэбэр нютагай зайһан, Социалист Ажалай Герой Б. М. Мажиев, С. Ж. Жапов, Киевэй буряадуудай эблэлэй түлөөлэгшэ Р. Д. Цырендоржиев, эхэнэрнүүдэй "Алан-гуа" гэжэ эмхиин түлөөлэгшэд Э. М. Гармаева, С. С. Скольщикова болон бусад элидхэлүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаа.

Мүн баһа съездын делегадууд 4 ондоо секцинүүдтэ хубааржа, хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлһэн байна. Иимэнүүд секцинүүд хүдэлмэрилбэ збэл: а) буряад арадай материална болон оюун ухаанай, соёл болбосоролой һэргэн бадаралга ба хүгжэлтэ; б) түрэлхи хэлэни, эрдэмэй, ёһо заншалта экономикын, байгаали хамгаалгын, арадай эмшэлэлгын болон ажаһуудалай һэргэн бадаралгын, хүгжэлтын гол шухала асуудалууд; в) гүрэнэй үндэһэн арадай болон соёлой политика; г) залуушуулай гол шухала асуудал ба залуушуулай ябуулагдаха хүдэлмэрийн политика.

Үдэһын зүблөөн дээрэ секцинүүдэй хүдэлмэрийн дүн гаргагдаа, съездын шиидхэбэринүүд, тогтоолнууд баталагдан абтаа.

ВАРК-ын шэнэ бүридэл
хунгагдаба.
М. ДАНИЛОВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэлэй президент Д-Н. Д. Дугаров буряад угсаатанай хуралдаае нээжэ байна; хуралдаанай үедэ. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

БУДДЫН ШАЖАНТАНАЙ ШЭНЭ ДУРИМ

Бүри нёдондо, апрелин 28-да болоһон ээлжээтэ бэшэ Сугандэ дээрэ Россин Федерациин Буддын шажантанай Түбэй захиргаанай (ЦДУБ-ай) шэнэ хүтэлбэрийн хунгагдаха, дид-хамба Д-Х. Самаева, Хэжэнгын дасанай шэрээтэ Ц. Фёдоровто ЦДУБ-ай шэнэ Устав бэлдэхэ даабари үгтөө бэлэй. Нёдондо намарһаа юрист Валерий Тагаров Уставай проектые зохёолгодо эдэбхитэйгээр хабаадласаа юм. Январийн 27-до болоһон ЦДУБ-ай Хуралай үедэ Уставай проект дасангуудай, хүзэгтэнэй нэгэдэлүүдэй түлөөлэгшэдтэ хубаагдажа, комиссийн гэгшүүдэй хүдэлмэрийн тайлбарилһан В. Тагаровай элидхэл хэлэни һүүлээр, проектые март соо зарлагдаха Сугандэ дээрэ эсэслэн хаража үзэхэ гэжэ шиидхэгдэһэн байна.

Ивалгын дасанда мартын 22-то болоһон Сугандэда Буряадай олонхи, Агын, Усть-Ордын округуудай, Санкт-Петербургийн дасангуудай, хүзэгтэнэй бүлгэмүүдэй гурба-гурбан түлөөлэгшэд хабаадаа. Тыва Республикаһаа Буддын шажантанай районууд хоорондын бүлгэмэй түрүүлэгшэ Содунам лама, Сандак лама, Жамьян лама гэгшэд морилоо. Хальмагай түлөөлэгшэд уригдаһан аад, ерээгүй.

Сугандэе хамба лама Дамбын нээһэнэй удаа хабаадаһан Мэгзэм уншаба.

Сугандын зүблэхэ гол зүйлынэ гэбэл, Россин Буддын шажантанай шэнэ Уставай проект болоно гэжэ дид-хамба Данзан-Хайбан сонсохобо. Д-Х. Самаевай, Ц. Фёдоровой, В. Тагаровай тус тустгаа зохёһон гурбан проектые хамталһан һүүлшын проекттэй танисахын тула делегадуудта 30 минута үгтэбэ.

Проект "Россин Федерациин Буддын шажантанай федеральна нэгэдэлэй Устав" гэһэн нэрэтэй байгаа юм. Энэ нэрэнь зарим делегадуудта һайшаагдабашы, энэмнай нэгэдэлэй нэрэ бэшэ, харин эмхидхэлэй-хуули ёһоной түхэл янза гэгшэ гэжэ В. Тагаров ойлгуулба. Тиймһээ нэгэдэлэй нэрэ тухай нилээд удаахан үргэлжэлһэн үгэ буялгадаан болоо. Жэһээнь, Д-Х. Самсов - "Россин Федерациин Буддын шажананай церковь", Баргажанай дасанай шэрээтэ Лодон лама (Намжилов) - "Россин Федерациин Буддын шажананай дасан", Хэрэнэй дасанай шэрээтэ Цырен лама - "Россин Федерациин заншалта буддын шажананай конфессии" гэжэ дурдахаба.

"Церковь" гэһэн үгэ юуидэ таарамжатай гэжэ баримталхадаа, "дасан" гэжэ буруун ороноудта огтошы мэдэхгүй гэжэ Д-Х. Самаев хэлэбэ. Тийгээдшы Гималай шадарай ороноудта "дасан" гэжэ имагтал шажанай хургуулинуудые нэрлэдэг. Гансал Буряадта "дасан" - сүмэ, дуган, гадна хэдэн сүмэ, дугангуудһаа бүридэлэн комплекс ламанартага гэжэ ойлгогдодог. Харин Хальмагта - "Хурул", Тывада - "Хүрээ" гэжэ манай Буряадтахи дасангуудта адил юумые нэрлэдэг. Тиймһээ "дасан" гэһын түбэдшы үгэ һаань, Россин хэмжээндэ тэрэниие дэлгэрүүлхэнэ буруу гэжэ тоологдоо. Д-Х. Самаевай һанамжаар, "церковь" гэһыне англи хэлэндэ оршуулхань бэлэн.

Гэбэшыне эдэ гурбан дуралхалай нэгэньшы һайшаагдабагүй. Зарим хүнүүд ЦДУБ (Түбэй захиргаан) гэһыне тэрэ заңдань орхёод гү, али управленийн орондо "нэгэдэл" (объединение) гээ һаа, яаха юм гэжэ тоолоно. Тээд ЦДУБ гэһэн нэрэтэй эмхи гол түлб Совет засагай үедэ шажаниие түбһөө захирхын тула зохёогдоо ха юм.

Нэгэ һанамжатай боложо ядаад, нэрэ тухай асуудалые һүүлдэнь хаража үзэхэ гэжэ шиидхэгдэ. Тийн үнэхөөрөшы Уставай проект хаража дүүргэһэнэй удаа тиймэшыне удаан арсадангүй, "Традиционная Буддийская Сангха Россия" гэһэн нэрэ баталаа. Буряадаар - Россин заншалта Буддын шажантанай нэгэдэл. Тийхэдээ "Россин Буддын шажантанай Бандида-хамба лама, Россин заншалта буддын шажананай Сангхын (нэгэдэлэй) толгойлогшо" гэһэн тушаал байха.

Баргажан дасанай шэрээтэ Лодон лама Бандида-хамба лама али аргаар шэрээтэньерые захиран бааджа, газаршалжа захиалха гэжэ тоолоно. Үшөөшыне хэдэн асуудалуудаар тэрэ, заал һаа, өөрын онсо һанамжатай байха гэжэ оролдоо. Һүүдэй һүүдэ Лодон ламада Устав огто таарангүй, өөрынгөө дасанай үшөө хоёр түлөөлэгшэдтэй хамта тэрэ Уставай Проектые болохотойгооршы, бололгүйгөөршы шүүмжэлээд, проектын түлөө дуугаа үгөөгүй.

Юундэ буруушаанабта, нэгэдэлдэ орохо дуратай гүт гэжэ Лодон ламаһаа һурахадань, урданышы би ЦДУБ-та ородоггүй һэн гүби даа гэжэ эгсэхэнээр харюусаба. Тийгэбэл, гаража ошошыне һаатнай болохо гэжэ хамбын хэлэхэдэ, Баргажан дасанай түлөөлэгшэд гаража ошоо.

Россин заншалта буддын шажантанай нэгэдэлэй зорилгонуудай дунда "буддын шажананай дасангуудай, нэгэдэлнүүдэй ажал ябуулыне хүтэлбэрийгэ" гэһэн хэлэг ямар удхатайб гэжэ ЗММК-гай дасанай соржо Нимажан лама асууба. Манай нэгэдэлдэ һайн дурарааа ороһонд, тус Уставые һайшааһад бидэһнээ эрхэ мэдэлтэй байха гэһэн харюу үгтөө.

Эсэстэнь Россин Буддын шажантанай шухала, тус докуменг 56 хүнэй дуугаар һайшаагдаба. Зделегат (Баргажан дасанайхид) буруушаажа дуугаа үгөө.

Н. БАДМАРИНЧИНОВ.

УРДАНЬШЬЕ гэлтэгүй, мэнэ ная болотор адууна мал үсхэбэригэ манай Буряад ороной хүдөө ажахын гол халбари гэжэ дэмьшье хэлэгдэдэггүй байгаа. Юуб гэхэдэ, хүдөө ажахынаа абтадаг ашаг олзотой гол продукци - мяхан, хүн, үндэгэн, нооһон мал ажаһаал оруулагдадаг хэм шуу.

Тиигээдшье оройдоол табазургаан жэлэй саана республика соо бүхыдөө 560,6 мянган үхэр, тэрэ тоодо 179,9 мянган үнеэд, 1493,5 мянга гаран хонид, 266,2 мянга үлүүтэй гахай үсхэбэрилэгдэдэг байгаа ха юм.

Һүүлэй хэдэн жэлдэ хүдөөдэ адууна малай тоо толгойн нилээд хороогдоошье наа, энэ халбарин удха шанар бага болоо, урдань табигдадаг зорилгонь хэрэгээ барагдаа гэжэ хэлэхэ болоо наа, баһал буруу. Урда мэтэ хүн зондо мяхан, хүн хэрэгтэй. Одоо тээһээ (хилын саанаһаашье) эдэе хоолой элдэб зүйлнүүдэй хэды ехэ асарагдажа, худалдагдажа байгааһаашье наань, өөһэдынгөө хүдөөгэй ажахынуудта абтаһан мяхан, хүн гэхэ мэтэ продуктгүйгөөр ажамирхамнай хэсүү. Эгээл энээн дээрһээ республикын хүдөөгэй ажахынуудта адууна мал хэдышье хорожо байг, ашаг шэмэнь доошолог, маңда хамаатай бэшэ гэжэ хэлэхэ хүн байхагүйл ёһотой. Мүн мүнөө энэ харюусалгатай халаа малай хэр үбэлжэжэ, түл түрэсын ямараар абтажа байһаар зарим зон баһал һонирхохо зэргэгтэй.

Энэ талаар хаража үзэхэдэ, үнгэрһэн жэл баһал тиимэ найшаамаар үрэ дүнгүүдье асараагүй гэжэ хэлэхээр. Нёдондо мал ажалнай, илангаяа хү наалин ажал үшөө нэгэ алхам доошоо "полжороо" гэхэдэ, алдуу болохогүй. Үхэрнүүд, тэрэ тоодо үнеэд зарим тэды үсөөрхэнөө гадна, мяха, хү үйлэбэрилгэ урда мэтэ доошоо орожо үргэлжэлөө. Тусхайлбал, 1994 онойхитой сасуулхадэ, бүхы дээрээ 25 процент бага хүн наагдаа. Тиихэдэ Түнхэнэй аймагта хү наалинь, жэл соо аяар - 55, Баунтын аймагта - 64 процентээр доошолоо. Энэньшье гайхалгүй. Эдэ аймагуудай ажахынууд нёдондо үнеэдээ үшөө, 20 гаран процентээр үсөөлөө ха юм.

Үнгэрһэн жэлдэ республика соо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1018 килограмм хүн наагдаа гэхэ гү, али урзанданайһаа 136 килограммаар бага абтаа. Харин энээнине, дүрбөхөн жэлэй саада тээхитэй жэшэхэдэ, аяар 900 гаран килограммаар бага байна. Тэрэ үедэ үнеэн бүриһөө жэлдээ 2000 һайса гаран килограмм хү наадаг байһан Сэлэнгын, Зэдын, Ивалгын аймагууд тэрэнээ мүнөө 800 килограммдашье хүргэжэ шадахада болёод байнхай. Баргажанай, Хурамханай, Хэжэнгын, Түнхэнэй аймагууд тухай хэлэһэншье үлүү. Тэдэ аймагуудта нёдондо үнеэн бүриһөө оройдоол 403 килограммһаа 690 гаран килограмм хүрэтэр хүн абтаа бшуу.

Һү наалин мал ажалай ехэжэн хашалтада ороод, тоогдохо, урагна абтахаяа болёод шахуу, сагаан эдээнэй зүйлнүүдэй даншье үнэгүй болошоод байхада, зарим фермернүүдэй, олохон наалишадай үнеэдээ үшөөл

наажа байһаниинь гайхалтай. Зариманиинь һушые яһала горитой наана, наахые шадалаараа оролдоно гэжэ хэлэхээр.

Жэшээлхэдэ, 1995 ондо республика соо хү наалин 16 фермэ, 164 наалишад үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 2000 килограммһаа дээшэ хү наагаа. Тиихэдэ тэдээн сооһоо гурбан фермын коллектив, 18 түрүү наалишад үнеэн бүриһөө 3000 килограмм хү абажа шадаһан байна.

Эндэ онсо шалгарһан ажахынуудай дундаһаа Кабанскын аймагтай (Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлгын

үрэ дүнгүүдые туйлана бшуу. Мухар-Шэбэрэй аймагай Барай эблэл (түрүүлэгшэнь М. В. Рютин) үнеэдээ дан ехээр үсөөлөөгүй, тэдэнээ жэлэй ямаршье сагта һайнаар эдээлүүлжэ, наажа, һуень өөһэдөө буйлуулаад худалдаһанай ашаар нёдондо энээнһээ 150 миллион түхэриг мүнгэ оруулаа юм.

Түнхэнэй аймагта урдань "Сибиряк", "Маяк" колхозуудай (мүнөө таряашадай ажахынуудай эблэнүүд) фермэнүүд хү яһала ехээр наадаг байһан. Тэд мүнөө малынь, тэрэ тоодо үнеэдын хяа үсөөлөгдөөд, тэдэнь ёһоор эдээлүүлэгдэхэ, харууһалагдаха яашье

Жэлэй дүнгүүд юу харуулнаб?

УРУУГАА ОРОЖО БАЙГААШЬЕ НААНЬ...

институдай гээл даа) Байгалай ОПХ-гай (директор Н. И. Шолен) фермернүүдые тусгаар тэмдэглэхээр. Энэ ажахыда 605 үнеэдһээ бүхэдэнь 17,8 мянган центнер хүн абтаа гэхэ гү, али үнеэн бүхэнһөө дунда зэргээр 2956 килограмм хүн наагдаа. Оңдоогоор хэлэбэл, эндэхид, урда жэлэйхитэй сасуулхадэ, үнеэн бүриингөө ашаг шэмые аяар 220 килограммаар дээшэлүүлбэ. Эндэхи Закалтусай аренднэ фермын коллектив (даагшань А. С. Никитов) 210 үнеэдэйнгээ тус бүриһөө 3350 килограмм хү наагаад, бүхы республика соогоо онсо шалгараа. Тус фермын үнинэй наалишан Г. С. Портнягина үнеэн бүриһөө 3700 гаран килограмм хү абаа. Энэ ажахын Еланска фермынхид (даагшань Н. В. Купченко) 3000 килограммай хилээд нилээд дүтэлөө.

Бүхы дээрэ Кабанскын аймагта 39 наалишадын (республика соогоо эгээл олон) 2000 килограммай хилэ дабанхай.

Галуута-Нуурай ГРЭС-эй хамһабарин ажахын багахан фермэ, Мухар-Шэбэрэй аймагай "Искра" колхозой "Новостройка" гэжэ газарай фермэ (даагшань В. И. Чигирёва) нёдондо үнеэн бүриһөө 3000 килограммһаа дээшэ хү нааба. Энэл фермын наалишад П. И. Горюнова, В. Г. Козлова гэгшэдые баһал онсо тэмдэглэхээр.

Тарбагатайн аймагта 20 наалишад 2 мянган килограммай хилэ дабажа шадаһан байна. Тэдээн сооһоо таряашадай ажахынуудай "Авангард" нэгэдэлэй (түрүүлэгшэнь П. П. Кушнарёв) түрүү наалишад Т. Ф. Третьякова, таряашадай ажахынуудай "Маяк" нэгэдэлэй наалишан Т. Н. Павлова, таряашадай ажахынуудай "Россия" нэгэдэлэй наалишан Г. И. Батурина гэгшэд үнеэн бүриһөө 3400-3500 килограмм хү наагаа.

Мухар-Шэбэрэй, Зэдын аймагуудташье үнеэн бүриһөө 2000 килограммһаа дээшэ хү нааһан хүнүүд яһала олон байгаа.

Эдэ жэшээ, баримтанууд юу харуунаб гэхэдэ, хү үйлэбэрилгын ехэжэн доройтолого, хашалтада ороод байгааһаашье наань, һайн наана сэдхэлээрээ, нэшхэлээрээ тэбшэжэ хүдэлһэн, оролдоһон хүнүүд мүнөөнэй хүшэр байдалданы мүү бэшэ

болёод, һунышье, мяханшье абтанагүй гүб даа. Тиихэдэнь энэл аймагай Туранай совхоздо (директорынь И. О. Майшеев) үхэрнүүдын ехэ хороогдоогүй, мүү бэшээршье харууһалагдана. Мүнөө үбэлжэлгын үедэ эндэ 2000 гаран үхэр, тэрэ тоодо 800 үнеэн (олонхинь наагдадаггүй мяханай мал) яһалал һайнаар эдээлүүлэгдэжэ, хүйтэнэй үедэ бүлээдхэгдэһэн уһаар ундаалуулагдана, хохир дэбдихэртэй дулаан байрада хонуулагдана. Эндэхид эдэ малһаа хү ехээр наагаагүйшье наа, тарган һайн мяха сохом абаха, худалдахал аабза.

Бүхы дээрэ республика соо ябажа байгаа малай үбэлжэлгэ зарим ажахынуудта хүндэхэнөөр, нүгөө заримандань дунда зэргээр үнгэргэгдэнэ гэхээр. Нёдондо зундаа ган гасуурта дайрагдаһан Захааминай, Түнхэнэй аймагуудта үбһэ тэжээл, илангаяа талха таряанай зүйл, голоомо дутамаг, малай эдихэ юумэн хоморшог, үбэлжэлгэ бэрхэтэйхэнээр дабагдажа байна.

Энэнтэй хажуугаар зарим тээгүүр ажалай эмхидхэлэй, гурим, журамай, харюусалгын хула, анхаралай бага дээрһээ нэмэлтэ бэрхэшээлнүүд ушарна гэжэ шалгалта харуулна. Иигээд саашадаа март, апрель һарада фермэнүүдтэ үнеэд үшөө олоороо тугаллаха, эхэ хонидшье түрэхэ, малшадай ажалай харюусалга бүри ехэ болохо ааб даа. Энэнтэй хамта малай эдихэ үбһэ хоолой нөөсэ үдэр бүри бага боложол байхань элитэ.

Иимэ эрхэ байдалда ажахынуудта али болохо туһаламжа дэмжэлгэ үзүүлэхэ зорилготойгоор республикын Хүдөө ажахын болон эдэе хоолой министерство тусхай комисси эмхидхэнхэй. Тэрэнэй бүридэлдэ хүдөө ажахыда хабаатай бүхы организаци, эмхидхэн зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд, мэргэжэлтэд ороно. Тэдэнэр хэдэн бүлэг боложо хубаараад, аймагуудта ходо ябажа байха юм.

В. ЖАМАГАНОВ, Буряад Республикын Хүдөө ажахын болон эдэе хоолой министрстын ахамад зоотехник.

Юниин 16 - Россин Федерациин Президентын, Буряад Республикын Арадай Хуралай депутатуудай хунгалта

ЭДЭ ОКРУГУУДТА ХУНГАЛТА БОЛОХО

ОНОХОЙН ХУНГУУЛИН 12-ДОХИ ОКРУГ

Түбынь - Онохой тосхон (12319 хунгагша) Хилэнь: Онохойн поселково, Бэрээнэй-Адагай, Дабаатын, Первомайскын, Үнэгэтэйн хүдөөгэй захиргаанууд.

КАЛАШНИКОВСКА ХУНГУУЛИН 55-ДАХИ ОКРУГ

Түбынь - 7-дохи СПТУ (11725 хунгагша) Хилэнь: Столбовой, Боевой, Мокровой үйлсэнүүд, Калашниковай үйлсэн 8-дахи, 10-дахи, 14-дахи, 16-дахи, 17-дохи, 18-дахи гэрнүүд, Жердевэй үйлсэн 60-дахи, 64-дахи, 66-дахи, 68-дахи, 70-дахи, 72-дохи гэрнүүд, Шэнэ Кошущка хууринтай бүхы гэрнүүд.

ЗАРЕЧНЫН ХУНГУУЛИН 62-ДОХИ ОКРУГ

Түбынь - Заречнэ тосхоной захиргаан (11620 хунгагша) Хилэнь: Соколовско, Заречнын (Степной тосхонһоо бэшэнь) поселково захиргаанууд.

СТЕКЛОЗАВОДСКОЙ ХУНГУУЛИН 63-ДАХИ ОКРУГ

Хилэнь: Вагжановой, шэлэй заводой тосхонууд, Дивизионно станци, Сэлэнгын зүүн эрьеин гэрнүүд (Сэлэнгын хүүртэһээ тэрэнэй халаа хүртэр), Степной тосхон.

ХУНГАГШАДАЙ АНХАРАЛДА

Буряад Республикын Арадай Хуралай 1996 оной мартын 15-най тогтоолоор ("Буряад үнэн" газетэдэ мартын 16-да томилогдоо) Онохойн хунгуулин 12-дохи, Калашниковска хунгуулин 55-дахи, Заречнын хунгуулин 62-дохи, Стеклозаводской хунгуулин 63-дахи округуудта Буряад Республикын Арадай Хуралай депутатуудай хунгалта зарлагдажа, байгша оной юниин 16-да үнгэргэгдэхэ болобо.

Энэнтэй дашарамдуулан, депутата кандидатүүдые республиканска нэгэдэлүүд болон хунгагшадай бүлэгүүд дэбжүүлэхэ эрхэтэй гээд Буряад Республикын хунгуулин комисси хунгагшадта һануулна.

Республикын хунгуулин нэгэдэлүүд гээд:

- Россин Федерациин Юстициин министрстын зүгһөө Уставуудын бүридхэлдэ абһан, хунгалтада хабаадаха эрхэтэй нийтын-политическэ партинуудай ба хүдэлөөнүүдэй, нийтын бусад нэгэдэлүүдэй (организацинуудай) республиканска отделениүүд;

- Буряад Республикын Юстициин министрстын зүгһөө Уставуудын бүридхэлдэ абһан, хунгалтада хабаадаха эрхэтэй республиканска политическэ партинууд ба хүдэлөөнүүд, нийтын бусадшье эмхинүүд (организацинууд);

- хунгалта үнгэргэхэ сагта бии болгогдоһон нэгэдэлүүдэй бүлэгүүд;

Партинууд, хүдэлөөнүүд болон нийтын нэгэдэлүүд хунгуулин нэгэдэл дээшэ хамтаралай бүридхэлдэ орохо ёһотой.

Парти, хүдэлөөн ба нийтын нэгэдэл (организаци) хунгуулин хамтаралай бүлэгтэ ороһон байбал, бээ даанхай нэгэдэл боложо, ажал ябуулаха эрхэгүй.

Хунгаха эрхэтэй 50 хүнһөө үсөөн бэшэ тоотой, саг үргэлжэ ажаһуудаг газартаа гү, али ажалладаг, хурадаг газарташ бии болгогдоһон Буряад Республикын эрхэтэдэй һайн дуранай нэгэдэл хунгагшадай бүлэг гэжэ нэрлэгдэхэ ёһотой.

Хунгагшадай бүлэгэй бии бололо алдар, нэрэ, обог, ажаһуудаг газартайш адрес заһһан хүнүүдэй бүлэгэй бүхы гшүүдэй гар табилгатай хамтын суглаанай протоколоор баталагдаха ёһотой. Хамтын суглаанай протокол тэрэнһээ гадуур районий захиргаанаар (мүнөө шотагай өөһэдшье хүтэлбэрилгын гулваа) гар табилгаар баталагдаха зэргэгтэй.

Республиканска хунгуулин нэгэдэлүүд болон хунгуулин хамтаралуудай зүгһөө Арадай Хуралай депутата кандидатүүдые дэбжүүлэхэ тус

парти, хүдэлөөн, нийтын нэгэдэлэй (суглаан, съезд, конференци, пленум гэхэ мэт) тусхай түлөөлэгчтэй хүнүүдэр бээлүүлэгдэдэг.

Хунгагшадай бүлэгтэй хамтын суглаанууд дээрэ депутата кандидатүүд дэбжүүлэгдэдэг.

Республиканска хунгуулин нэгэдэл болон хунгуулин хамтарал Буряад Республикын хунгуулин комиссида, харин хунгагшадай бүлэг окружной хунгуулин комиссида бүридхэлдэ абтаха ёһотой.

Хунгуулин нэгэ округһоо депутата кандидаттаар дэбжүүлэгдэхын тула тус округтой хунгагшадай тэрэниие дэмжэжэ, 3 процентһээ доошо бэшэ гар табилгатай хуудалһанууд байха ёһотой.

Буряад Республикын хунгуулин комиссин баталһан жэшээтэ түхэлэй гар табилгатай хуудалһан бүхэндэ депутата кандидатай алдар, нэрэ, обог, түрэнһэн үдэр, һара, жэл, хэдэ ажал, саг үргэлжэ ажаһуудаг газар заагдаха ёһотой.

Хунгагша бүхэн гар табилгатай хуудалһанда гараа табихадаа өөрынгөө алдар, нэрэ, обог, түрэнһэн үдэр, һара, жэл, ажаһуудаг газар, паспортһаа сери болон номер гү, али гэршэлһэн ондоо документ заадаг.

Гар табилгатай хуудалһан гар табилга суглуулһан хүнэй алдар, нэрэ, обог, түрэнһэн үдэр, һара, жэл, ажаһуудаг газар, тэрэнэй ноурые гэршэлһэн документын сери болон номер бэшэгдэжэ баталагдадаг.

Гар табилгатай хуудалһанууд депутата кандидатүүдые дэбжүүлэхэ тухай хунгуулин хүдэлөөнэй гү, али хунгагшадай бүлэгэй шийдхэбэри, өөрингөө кандидатүрые дэбжүүлэхэ тухай зүбшооһон кандидатай мэдүүлэ хунгуулин тус округте дэбжүүлэгдэхэ тухай мэдүүлэ депутата кандидатые дэбжүүлэхэ талаар үүсхэгшэдэй зүгһөө хунгалтын үдэр болоһон 27 үдэрһөө хойшо бэшэ сагта окружной хунгуулин комиссида дамжуулан үгтэдэг.

Буряад Республикын хунгуулин комиссин түрүүлэгшэ Н.ЦЫГАНКОВА.

Бүгэдэ буряадуудай хоёрдохи съезд

Фоторепортаж

ҮНДЭНЭН УРЛАЛАА
НЭРГЭЭЖЭ...

Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ Уран зурагай музей соо нээгдэһэн. "Буряад арадай ажаһуудал, ёһо заншалнууд" гэхэн выставкэ Бүгэдэ буряадуудай хоёрдохи съезддэ зорюулагдажа, съездын делегадуудай, айлшадтай анхаралда уран гартанай урлал, бурхан шажанай бүтээлнүүд, зурагууд харуулагдаба. ВАРК-ын Президент Д-Н.Д. Дугаров энэ выставкые баярай оринон байдалда нээжэ, холоһоо бууһан айлшадтай таниласуулаа.

Буряад Республикын арадай артист Ц. Цырендоржиев уран гоёор шүлэгүүдые уншажа, "Түрэл найхан хөлэмнай, түби дэлхэйдэ дэлгэрэг лэ", "Мүнхэ нарамнай хүүгэдгэмнай маңдаг лэ" гэжэ үрээл табиба. Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Е-Х. Гомбоин "Тоолэйн дууе" бэлэглэбэ.

Арадай уран гартанай бүтээһэн найхан мүнгэн зүүдэлнүүд, бугааг, гуунууд, хутаганууд Ивалгын училищиде нураһан залуушуулай бэлиг шадабарие гэршэлнэ. Тэрэ тоодо II тува, оротон арадай мастерай мэргэжэлтэй болоо гэжэ Д-Н. Д. Дугаровай хөөрөөнһөө мэдэбэбди.

Буряад Республикын арадай уран зурааша Лубсан Доржиевай бурхан бүтээһэн зурагууд ("Наран мандаба", "Чингис хаан", "Манай Буряад"), уран гоёор һиилэжэ хэһэн орон, стол угай бэлигтэй байһыень гэршэлнэ.

Минеральна шэрээр бүтээһэн (Д-Н. Дугаровай хүтэлбэрилдэг буряад зурагай бүлэг) бурхадай

зурагууд олоной анхарал татана. Аха дүү Эдик, Паша Павловууд, Бутид Алексеева, Наталия Соломинская гэгшэдэй бүтээлнүүд һонин, уран гоё байна ("Будда ба 16 архадууд" гэхэн зураг, мүн модоор бүтээгдэһэн бурхад).

Эржена Буиновагай (мэдээжэ эрдэмтэн Г.Г. Туденовэй басаган) анха түрүүшынхэзэ Буряад орон соо бүтээһэн, бүдөөр зүйжэ хэһэн "Шүхэртэ бурхан", "Сагаан Дара эхэ" ехэ онсо һонин, дабгашагүй юм. Еши-Лодой римбүүшэ тэрэ выставкэ һонирхон хараа.

Валерий Цыбиковэй үйһэн түйсэнүүд, ВАРК-ын оёдолошодой оёһон хубсаһанууд гоё байна. Гэсэрэй хан шэрээгэй хажууда хүнүүд олоороо суглаараад, һонирхон хаража байгаа һэн. Бэшүүрэй соёлой таһагай А. Санжиевагай бүтээлнүүд олондо һайшаагдаа.

Арадай баян сэдхэлые, бэлиг шадабарие гэршэлһэн, үндэһэн урлалаа, ёһо заншалаа нэргээжэ байһыень харууһан энэ выставкэ түрэл нютагаймнай хүн зоной дундаршагүй бэлиг шадабарие гэршэлнэ. Ехэ арга боломжонууд харуулагдаба гэшэ.

Б. ДОРЖИЕВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: выставкэ нээлгын үедэ. С. БАЛДУЕВАЙ, Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото-зурагууд.

Репортаж

НАЙНДЭРӨӨР,
ХҮНДЭТЭ НҮХЭД!

1996 оной мартын 25-най үдэр. Үглөөнэй 10 сагта Гүрэнэй буряад драмын академическэ театр тээшэ олон зоной субаха харагдана. Театрай үүдэ татажа ороходо, съездын делегадуудые бүридхэлдэ абалга түлэг дундаа байба. Танил зоной уулзалга, баяртай мэндэшэлэлдээн болоно. "Найндэрөөр!" гэжэ бэе бээ амаршалхань дуулдаха юм.

Үнэхөөрөөшье, найндэрэй шэнжэ театрай фойе соо, хоёрдохи дабхарта илангаяа эли һэн. Эндэ табигданан 9 ехэ стэнд сугларашадай анхарал даб гэхээр татаадхина. 1991 онһоо эхилһэн "Абай Гэсэрэй" 1000 жэлдэ зорюулагдаһан үргэн дэлисэтэй, үнэн дээрээ бүгэдэ буряадуудай ехэ найр нааданай һүр жабхалан үнгэтэ фото-зурагуудаар найруулагдан дамжуулагданхай. Буряад угсаатанай ажаһуудаг бүхы нютаг нугаар Гэсэрэй туг намилзажа, үндэһэн түүхэ, соёл, хэлэ, ёһо заншалнуудаа нэргээн хүгжөөхэдэ айхабтар хүсэтэй түлхисэ болоһон гэшэ. Энээниие тус выставкын үнгэтэ найхан зурагууд тодорхойлон харуулаа гэжэ һанагдана.

Выставкын тэгэн дунда 3 стэнд дээрэ Гэсэрэй бууса болохо ехэ комплексын түсэб-проект бултанай анхаралда табигданхай. Архитектор В. Э. Шахаевагай һанамжаар, Гэсэрэй сэргэ, дуган, ВАРК-ын үүдэ байһан, спортын мүрысөөнүүдые үнгэргэхэ тусхай талмай, хүмэ барибал таатай.

Зүүн талаарнь Санкт-Петербурлын Гунзэчойнэй дасан тухай хөөрэхэн выставкэ дэлгээгдэ. Агваан Доржиевай эдэбхи үүсхэлээр, олон мянган буряад, хальмаг хүзэгтэнэй мүнгөөр баригданан энэ дасанай түүхые тобшоор зураглаһан материалнууд съездын делегадуудай анхаралда табигдаа. Шажан мүргэлые хашадаг, харшалдаг шэрүүн үеын хойшолонгууд - һандаржа байгаа дасанай байшанай фото-зурагууд. Буряадай, бүхы монголшуудай түүхын таһаршагүй хуби болохо энэ дасанай саашанхи хүгжэлтын асуудалые съезд дээрэ шийдхэхэ байһаниинь лабтай.

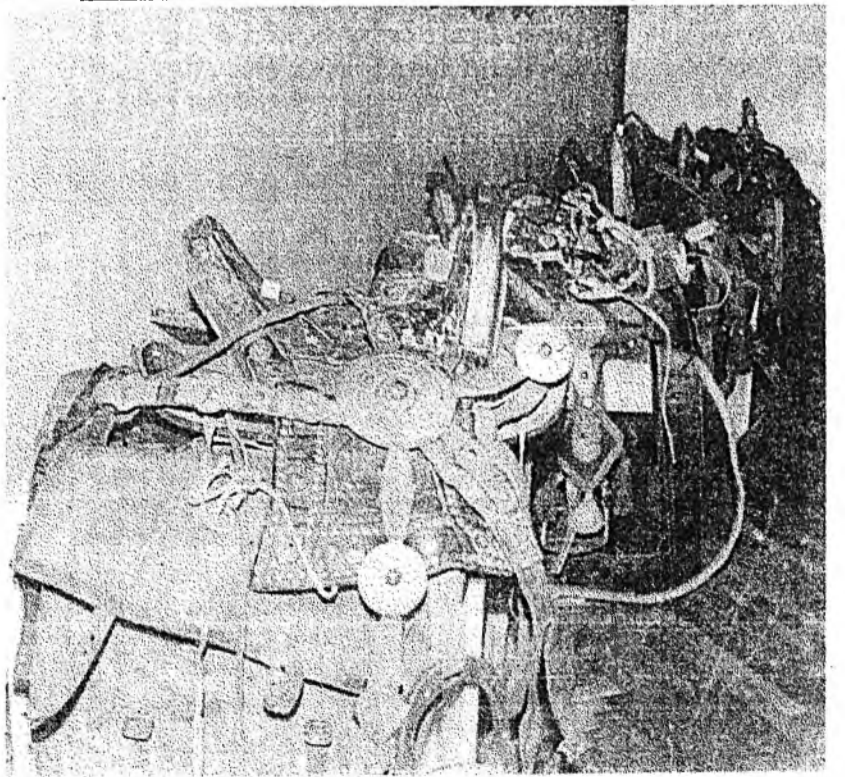
Дасанай шэрээтэ Данзан-Хайбзан Самаевай эдэбхээр хэблэлэй ажал ябуулагдана. Дасанай түүхэ тухай, Буддын шажанай ехэ лама багшанар тухай хөөрэхэн букледүүд, үнгэтэ зурагуудтай бурхадай дүрэнүүд, литэнүүд, мүн томо номуудшые харагдана. Гадна дасанда ехэ ламанарай заларһан тухай видеофильм үнгэтэ телевизорээр харуулагдаба.

Выставкын баруун талаар Ивалгын хүүгэдэй түб эшэгы гэрээ табиһан, айлшадые золгожо байба. 1995 ондо нээгдэһэн энэ түбье уран зохёолшо Ц.А. Жимбиев амжалтатайгаар хүтэлбэрилнэ. Гэр соо зохидхон ябаган шэрээ, шэрдэг табигданхай. Тэдэнь булта угалза хээтэй. Ороһон айлшадые "Хараасгай" журналай хүдэлмэрилэгшэ Н.Н. Бальжинимаева халуун сайгаар хүндэлнэ.

Гэрэй ханада - хүүгэдэй зурагууд, шэрдэг дээрэ - нэхэхэн, оёһон зүйлнүүдын гоё гэгшын гар урлал табигданхай. Энэ хүүгэдэй түбтэ хүбүүд, басагадые үндэһэн гар урлалда, модоор ба түмэрөөр дархалжа, һэеы шэрэжэ, бүрижэ һургадаг юм. Иимэ шэглэлэй ажал Бүгэдэ буряадуудай I съездын һүүлээр хаа хаанагүй эдэбхижэ һэн. Буряад этнопедагогикын хэр зэргэ нэбтэрүүлэгдэжэ байһан тухай, үндэһэн һургуулин шийдхэгдээгүй олон тоото асуудалнуудай II съезд дээрэ табигдаха байһаниинь элитэ.

Хонхо жэнгиржэ, делегадууд, айлшад театрай ехэ зал руу ороно. Съезд хүдэлмэрээ эхилбэ.

Т. САМБЯЛОВА,
манай тусхай корр.

Уншагшад зүдшэнэ, дурадхана, шүүмэлсэлнэ

Һанамжа

"УЙДХАРТАЙЛ БАЙНА ДАА..."

Үдэр бүхэндэ телевизорээр, радиогоор Чечняда боложо байһан үйлэ хэрэгүүд тухай дамжуулгануудые харахадаа, олонмянган зоной зүрхэ сэдхэл уйдхар гашуудалда абтана. Хүн бүхэн энэ дайнай дүүрэхые хүлеэжэ ядашанхай. Харин чеченцүүд буу зэбсэгээ барихан зандаа.

Минии ханахада, манай гүрэнэй удамаршад өөһэдөө энэ дай үүдхээ. Хатуу шэрүүн абари зантай чечен яһатаниие илахань бэрхэтэй. Россин сэрэгүүдые тэндэһээ гаргаха, дайгүйгөөр, амгалан тайбанай хэлсээ баталан абахаһаа ондоо арга үгы бшуу.

Юунэй түлөө манай үхибүүд буутай һомондо дайрагдажа үхэнэб?! Россин сэрэг хайнаар дайлагдажа шаданагүй. Наяхан лэ сэрэгэй уялга дүүргэхээ ошгоод байһан хүбүүдые Чечняда соробхилон байгаа гал дүлэн руу эльгээжэ, хэды үри хүүгэдээ алдажа байнабиди! ФСБ - гэй директор Михаил Барсуков Первомайскда болоһон байлдаан тухай түбэй һонинуудта иигэжэ хөөрэхэ юм:

—Энэ байлдаанда 253 чечен алуулаа, 30 хүн плендэ ороо, барянда байһан 82 хүн табигдаа. Федеральна 2414 сэрэгшэд чеченүүдтэй дайлагдажа, 26 хүн алуулаа, 95 хүн шархатаа.

Анхандаа СССР-эй оборонын министр байһан Дмитрий Язов энэ хэрэгтэ иимэ сэгнэлтэ үгэнэ:

—Первомайскда Дудаевай сэрэгүүдэй томо пункт байһан тухай хэлэгдэһые худал гэхэ байнаб. Тиимэ юм һаань, манай сэрэг юундэ бэлэн бэшэ

байгааб?! Тагнуулшад юушы мэдээгүй юм гү? Нэгэшы снайпер байгаагүй. Сэрэгшэд хайн хүтэлбэрлэгшгүй байгаа ёһотой. Барсуков операция муугаар хүтэлбэрилөө. Сэрэгэй частнууд хоорондоо нягта холбоогүй байшоо.

1996 ондо Россин Правительствын тогтоолоор Чечняда 2 триллион мүнгэн һомологдохо юм. Теэд Гүрэнэй Дүүмэ, депутадууд энэ мүнгыень салин, тэдхэмжэ, пенси болгон хэрэглэхэ гээ. Тэрээн сооһоонь 500 миллиард түхэригы дайнай үедэ гэмтэһэн зондо түлбэри болгон үгэхэ гэһэн шийдхэбэри абаа. Дайнай үедэ һандаргадан республикын харгы зам заһахын тула 200 миллион түхэриг һомологдоо.

Президентын захиралгаар энэ асуудал үшөө дахин хаража үзэхэ, Чечняда 16,2 триллион түхэриг мүнгэ үгэхэ гэжэ хараалагдана. Теэд тэрэ мүнгэн хаанаһаа абхаха болоно гэшэб? Багшанарай, врачнуудай салинһаа гү, али оюутадай, пенсионернүүдэй түлбэриһөө гү?

Дайнай үедэ һандаргадан харгы зам, завод, фабрикануудые, хургуули, больницануудые, мүн бэшэшы эмхи зургаануудые һэргээн бодхоохын тула 100 триллион мүнгэн хэрэгтэй. Харин тийхэдэ Россин гүрэнэй жэлэй олзо доход арай шамай гэжэ 150 триллиондо хүрэнэ ха юм.

Чечен Республикада дайгаар орожо, хэдэн мянгад залуу хүбүүд юунэй түлөө алуулааб? Заримашуулынь бүхы һаһан соогоо инвалидууд болоо. Тэндэ

гаргашалһан мүнгээ хүдөө ажахыда һомолжо, колхоз, совхозуудай хүл дээрээ бодоходонь туһалхаяа ягаааб? Энээнэй хажуугаар элдэб шалтагаануудһаа боложо хаагдан завод, фабрикануудай ажаллажа эхилээ һаа, зоной ажаһуудал хураггүй һайжарха бэлэй даа.

Гүрэмнай мүнөө капитализмын замда ороод, юугээшы мэдэхээ болонхой. Хараад үзыг, тойроод юун боложо байнаб: олонхи зон ажалгүй болдожо, үхибүүдээшы тэжээхэ, хургахаяа ядалдана бшуу. Энэ үедэ үтэлһэн, үбшэн, үлгэ һалга болоһон хүнүүд, үхибүүд ехээр зобоно. Эдэ бүгэдые харахада, уйдхартай байна даа...

Иимэ хатуу, хүндэ сагай ерээд байхада, Россин Коммунист парти түрүүлжэ ябана. Хүдөө нотагта олонхи зон үнэн зүрхэнһөө Россин Коммунист партида этигэнэ. "КПРФ хадаа маанадые үргэхэ байха" гэлсэнэд. Мүн үнгэрһэн һунгалтада һаһатай зон КПРФ-дэ дуугаа үгөө. Минии ханахада, КПРФ - гэй толгойлогшо Г. А. Зюгановай хүтэлбэри дор энэ парти гүрэн түрээ хүндэ хүшэр байдалһаа гаргаха байха. Эндэ ехэ саг хэрэгтэй гэшэ. Партиин программа, минии ханахада, аргагүй ехэ удха шанартай байна. Теэд бүхы зорилгонуудаа бзелүүлхын тула нэн түрүүн Чечняда боложо байһан даие болоулха хэрэгтэй.

Б. БИРВАЕВ,
Буряад Республикын
габьяата
багша.

Амаршалга

Зүүн Сибириин гүрэнэй технологическа университетэй түүхын кафедрые даагша, түүхын эрдэмэй доктор, профессор **Владимир Батомункуевич БАЗАРЖАПОВ** эдэ үдэрнүүдтэ 60 һаһатай болобо. Тэрэ түүхэ шэнжэлэлгын ехэ зам гаталжа гараһан байна.

БЭРХЭ БАГША, БЭЛИГТЭЙ ЭРДЭМТЭ

Владимир Батомункуевич 30 жэлэй саада тээ Новосибирскын гүрэнэй университетэй аспирантура дүүргэһэнэй удаа конкурсын үндэһөөр технологическа институтда ажаллажа эхилээ һэн. Тэрэ ажабайдалай нилээд ехэ хургуули гараһан гэхэдэ, алдуу болохогүй. Хорин районий Тээгдын долоон жэлэй хургуули дүүргэһэнэй удаа Улаан-Удын түмэр замай училищида ороо, вагонно деподо слесарээр, ЛВРЗ-гэй шэрэм шудхалгын цехтэ вагранцигаар ажаллаа һэн. 1959 онд Буряад гүрэнэй багшанарай институтудай түүхын хэлэ бэшгэй факультеттэ хураха ороо бэлэй. Тэрэ институтдаа заочноор хуража дүүргэһэн байна. Заочноор хураха үедөө "Буряад үнэн" газетэд оршуулагшаар, интернет хургуулийн хүмүүжүүлэгшээр, Хэжэнгын районий Сулхарын найман жэлэй хургуулийн директорээр ажаллаһан намтартай.

В. Б. Базаржапов багшын, эрдэмтын ажалые үргэн дэлсэтэйгээр ябуулха зуураа олониитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадагыё онсолон тэмдэглэхэ байнаб. Владимир Батомункуевич кандидадай диссертаци хамгааламсаараа эрдэмэй докторай диссертаци бэшэжэ эхилһэн гэшэ. Үсэд нэтрүүгээр ажаллаһанай удаа 1987 ондо "Сибириин ба Алас-Дурна зүгтэй үндэһэтэдэй районуудтахи хүдэлмэришэн анги ба таряшад Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ" гэһэн темээр докторой диссертаци хамгаалһан байна. Үндэһэн яһатадай хоорондох холбоо барисаан тухай энэ бүтээл соонь тон зүбөөр, хайнаар бэшэгдэһэн байдаг. Сибириин олон ботитой түүхэ хэблэн гаргалтада манай эрдэмтэ эдэбхитэйгээр хабаадаһан юм.

В. Б. Базаржапов аяар 40 гаран бүтээлнүүдые хэблэн гаргуулхаһаа гадна 4 монографи бэшэһэн, олон сугдуулбаринууд тэрэнэй гар табилгатайгаар хэблэгдэһэн гэшэ. Тийхэдэ уласхоорондын, бүхэсоюзна, Россин, региональна болон республиканска удха шанартай эрдэмэй конференцинуудээр элдэб хуудые хэһэн габьяатай. Владимир Батомункуевич уласхоорондын харилсаанай талаар элитэ сжэ мэргэжэлтэ юм. "Түбэдэй ханинар" гэһэн Буряадай республиканска бүлгэм байгуулхада, эдэбхитэйгээр

хабаадаһан, тэрэнэй президентны болодог. Гэхэ зуура, Москва, Санкт-Петербург хотонуудай, Хальмагай ба Тывагай региональна бүлэгүүдтэй нягта холбоо байгууланхай.

Тэрэнэй хүсөөр 1995 ондо Түбэдэй мүнөөнэй байдал тухай асуудалаар олон материалууд хэблэдэ толилогдоһон, радио болон телевиденээр дамжуулганууд хэгдэһэн юм. Тийхэдэ Россин Буддын шажантанай түбэй управлентэй, Москвадахи түбэдэй соёлой ба мэдээсэлэй түбтэй, гэгээн түрэлтэ Далай-ламын Лхамсадахи (Энэдхэй) Түбэй түбэдэй захиргаанай департаменттай холбоо байгуулжа шадаа һэн. В. Б. Базаржапов Улаан-Баатарта 1995 оной июль һарада гэгээн түрэлтэ Далай-ламатай уулзажа, Россин Буддын шажантанай ажал хэрэг хайжаруулха, Японой, Таиландын, Тайванийн, Хитадай болон Зүүн-Урда Азиин бусад оронудай, шажантанай элдэб нэгэдэлнүүдтэ нийтэ мэдээсэлэй холбоо тогтоохо тухай хөөрөлдэһэн байна. Түбэдые дэмжэдэг бүлэгүүдэй 1996 оной июнь һарада болохо Уласхоорондын хоёрдох конференцидэ хабаадахаар Бонн (Германи) уригданхай. Мүнөө "Түбэд" гэһэн Россин фестивальда бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулна.

Олон жэлэй туршада сугтаа ажаллажа ябадаг дээрэһээ хүнүүдтэй, илангаяа студентүүдтэй хөөрөлдэхэдөө бэрхэ байһаниинь, ажал хэрэгтэй илангаяа хайнаар мэдэдэгынь ходоодоо намда һайшаагдадагыень онсолон тэмдэглэхэмни. Гадна коллектив соо хүюун согтой, һонирхолтой зугаа үүсхэдэг байһаараа Владимир Батомункуевич ходоодоо бусадһаа илгардаг. Базаржаповтан үнэхэн хүбүүн басаган хоёройнгоо" гарынь ганзагада, хүдыень дүрөөдэ хүргэһэн ааб даа.

Владимир Батомункуевич Базаржаповай 60 жэлэй оие тэмдэглэхэ зуураа саашанхи зохёохы ажалдань ехэ амжалтануудые, элүүр энхые, ута һаһатай, удаан жаргалтай ябахыень хүсэнэбди.

САНЖИ ОЧИРОВ,
түүхын эрдэмэй кандидат,
ВСГТУ-гай дайнай
ветерануудай
соведэй түрүүлэгшэ.

"Буряад үнэндэ" толилогдоһоной һүүлээр

АЛДАР ХҮБҮҮНДЭ ТУҢАЛБА

Байгша оной февралын 7-ной дугаарта уншагшад бэйлэгүүдэй тусхай хуудалһанда "Алдар хүбүүндэ туһалба!" гэһэн гаршангай Цыбжит Дондуковна Содномовагай бэшгэ толилогдоо һэн. Тэрэ бэшгэй үндэһөөр Загарайн аймагай хүн зоние социальна талаһаань хамгаалгын таһагта хандажа, Алдар хүбүүндэ гүрэнэй тэдхэмжэ олгуулхада туһалхыень гуйгаа һэмди. Байгша оной мартын 11-дэ тус таһагыё даагша Э.В. Битхаевагай гар табилгатай бэшгэ редакцида оробо:
"156-дахи протоколой ёһоор,

Тамара Цыреновна Содномова Алдар хүбүүнэйнгээ түлөө байгша оной мартын 6-һаа һара бүри тэдхэмжэ абаха болоо. 1996 оной мартын 1-һээ, 16 һаһа хүрэтэрөө, гүрэнэй тэдхэмжэ абаха юм.

Гүрэнэй тэдхэмжэдэ шэглүүлэгдэһэн мүнгэнэй орохотой адли март харын тэдхэмжэ түлэгдэхэ. Харин апрелин 1-һээ, һара бүри, 53130 түхэриг мүнгэн тэдхэмжэ ажаһуудаг газарайн почтын таһагһаа түлэгдэхөөр шийдхэгдээ".

Зээнсэрнүүдээ арга шадалаараа үргэжэ байһан үндэр һаһатай хүгшэнэй хэрэгые анхаржа, саг соонь бүтээһэн таһагыё даагша Эльвира Васильевна Битхаевада редакциин зүгһөө баярые хүргэнэбди. Золтой жаргалтай, хэһэн ажалдаа урагшатай байхыень хүсэнэбди.

Т. САМБЯЛОВА,
редакциин олониитын
хүдэлмэринин
ба мэдээсэлэй таһагыё
даагша.

Баярай үгэ

ҮНЭН ЗҮРХЭННӨӨ ДАМЖУУЛНАБ...

Хүндэтгэ редакци! Танай газетын хуудандаа Н. А. Семашкын нэрэмжэтэ республиканска больницын хирургическа таһагай ажалдагта баяр баясхалан хүргэхэ хүсэлтэйб.

Хүндэ үбшэндэ дайрагдажа, тус больницын хирургическа таһагта ороо бэлэйб. Палата соо сэбэр, номгон байдал байгуулагданхай. Бүхы врачнууд, медсестранууд анхаралтайгаар зондо хандадаг юм. Таһагыг даагша Еши Няноевич Цыбиков үглөө бүри, амаралтыншые, һайндэрэйшые үдэр ерэжэ, үбшэн зоноо хараад, заабари зүбшэл үгэдэг заншалтай. Тиимэхээ хирургическа таһагта ходоодо журамтай, бүхы юумэн саг соонь хэгдэһэн байдаг.

Ахамад хирург Александр Дмитриевич Быков ехэ дүй дүршэлтэй мэргэжэлтэн, даруу, зохид зантай, энэ тэрэ юумэ асуухада, ходоодо урин зохидоор харюусадаг юм.

Цүлэһнөө шулуу гаргалгын операци намда хэһэн медициннын эрдэмэй кандидат Галан Дамбиевич Гунзыповта онсолон баяр

баясхалан хүргэнэб. Гадна Марина, Люба, Валя, Дарима медсестрануудта, үбшэнтэниие үдэр бүри пайжадаг, 16 жэлэй туршада медсестрагаар хүдэлһэн Анастасия Дмитриевна Хонхуновада баһал үнэн зүрхэнһөө халуун үгэнүүдые дамжуулха хүсэлтэйб.

Мүнөө хүндэ хүшэр сагта тус таһагта эдэе хоолооршые бараг байба. Амтатай, ходоодо халуун эдегээр хангадаг һэн. Тиимэхээ Н. А. Семашкын нэрэмжэтэ республиканска больницын хирургическа таһагай эрхим врачнуудта, ородосотой бэрхэ медсестрануудта, бусад хүдэлмэрилэгшэдэнь зол жаргалые, саашанхи ажалдань амжалта хүсэнэб.

Д. САМБАТОВА, ажалай ветеран.

Архи - ами наһанай дайсан

ХОРЬЕНЬ ДАРАХА ГЭБЭЛ

Хүндэтэ нотагаархид! Би һая Монгол орон айлшалхадаа, Улаан-Баатар хотын гүрэнэй университетэй түбэд хэлэ, бэшгэй багша, зурхайша Л. Тэрбиштэй уулзажа хөөрөлдэһэнөө тандаа дуулгаха хүсэлэнтэйб. Энэ мэргэн зурхайшада хандахадаа, булганда хабаатай, һанаа сэдхэл зобоодог асуудал табиһан байнаб:

—Һүүлэй үедэ манай тэндэ архиин хорондо абтаһан хүнүүд бүришые олошоржо байна. Хэлэжэ үгыт. Ямар арга хэрэглэбэлнэй, эдэ сүлднай номгорхо, архи уухаяа болихо гэшэб? Энэһнээ боложо, ажабайдалтай улам хүндэржэл байна,—гэбэб.

Л. Тэрбиш нигэжэ харюусаа:

—Таанад—буряадууд архиин хорондоо улад зоноо аршалха, абарха гэе һаа, ажаһуужа байһан хада уулануудай эздэдые, уһа голнуудайнгаа лусалуудта ехэ наринаар, шэмээгүйгөөр, тамхи татангүйгөөр, архиин үнэр анхилуулангүйгөөр мэргэл хэжэ, тахил табиха болонот. Үглөөнэй наранай гараха үедэ лусууд хаануудта ошожо, тахил хэжэ, гэдэргээ харангүйгөөр гэртээ ерэхэт. Үшөө дахин мэдүүлхүү, лусуудта мэргэжэ байхадаа, архи тамхин хоёрой үнэр байха ёһогүй,— гэжэ зурхайша захяа һэн.

Саашань мэдэлһээ хэлэхэдэе, бөөгэй мэргэлөөр уула, обоонуудаа тахихадаа, Буха ноёндэ үргэл хэжэ ёһотой, харин буддын

шажанаар болобол, Улаан Сахюуса, Лумбумгарав, Лусын сан гэхэн номуудые ламанартнай уншаха болоно. Һүүлшынь хоёр ном оло дахин уншагдаха ёһотой.

Нотагай зон! Архиин аюулһаа хэды олон хүнүүдэ алдажа байна гэшэбибди? Энэ түбэд зурхайшын үгэ дуулажа, сагаа унжагайруулангүйгөөр хада, уулануудайнгаа эздэтэ ошожо, маанадаа "абарыт, аршалыт" гэхэн гуйлта эрижэ, тахил мэргэлөө хэжэ, байдалаа заһаял даа.

Н. СТЕПАНОВА, Буряадай Ехэ удаган.

БУЛТАДАА ТЭМСЭЭ

Газетэнүүдһээ, радио, телевизинһээ мэдээсэл абахада, гол түлэб архиин гэмээр лэ элдэб эсын хулиган ааша, хулгай худал, алаалсаан болоно гэжэ дуулдажал байха юм. Жэшэнь, манай Буряад Республика хүршэнэртөө орходоо, гэмтэ ябадалаараа, бусад муу үйлэ хэрэгүүдээрээ дээгүүр һуури эзэлнэ.

Энэ хара архиин хорондо бээе хорлуулжа, хэдэн олон хүнүүдэй ами наһаяа алдажа байхада, зүрхэ сэдхэл хүдэлмөөр байна. Эдэ удай гэр бүлэнүүдтэнь ямар хүндэ байна гэшэб? Зоной тоо үдэр бүри хорохонһоо бэйсэ, нэмэхэ юумэниинь үгыл даа.

Хотымнай Октябрьска райондо оршодог БСМП-дэ сүүдхэ соо зуугаад хүн ороно гэжэ дуулахада, аймшагтай байна. Тэдэнэрэй хахадһаа олонинь ногтууаар гэмэлтээд, сохиюулаад, хадхуулаад, бусадшые шархатай больницада асаруулна.

Һүүлэй үедэ эхэнэрнүүд эдэб эсын хулиган ааша гаргана. Тэдэнэй хажуугаар хуулин наһа гүйсөөгүй 12-14 наһатай үхибүүд архи, тэмхитай хорондо абтаад, гэмтэ ябадал гаргажа, милицин таһагта асарагдаха баатай болоно. Эдэнэй дундаһаа гүлмэр залуухан басагадай нэтэржэ, эхэнэрэй шарайгүй болошоод ябахада, гайхалтай гэшэнь. Эдэнэр лэ бее шангатай, сэсэн ухаатай ерээдүйн үетэниие түржэ, саашанхи ажаамидарал түхөөхэ басагад ябана бэшэ гү?

Сэхыень хэлэхэдэ, мүнөө сагта түрэнэн үхибүүдэй олонинь лэ бөө һулагай, ухаагаарашые балархан, үбшэн юумэд гарана гэжэ бултадаа ойлгонобди. Хэды олон хүүгэд наһа барана гэшэб? Эдэ бүтэдын шалтагаан гэхэдэ, үнөөхил архи ехээр ууһанһаа иимэ юумэн общество соомнай боложо байна гэжэ мэдэе.

Һүүлэй үедэ архи уулган улам һүжэржэ байна. Фабрика, заводууд ба бусад предпрятиинууд зогсонхой, ажалгүй үлэһэн залуушуулай олонинь дэлгүүр дээрэ үдэрөө дүүрэн урагша хойшоо гороолно, хулиган ааша гаргана. Харана гүбди, хотын дэлгүүрнүүдэй киоск, магазин бүхэниинь гансал элдэбын архьяар дүүрэнхэй байгша. Ядахадаа, улад зоноо үдэр, һүнигүй архидуулха "даабаритай" юумэн шэнги, һүни дүүрэн наймаагаа үргэлжэлүүлнэ. Юрэдөө, манай республика руу хари гүрэнэйхид элдэбын муухай химическэ бодосуудтай архи эльгээнэ бшуу. Хаана байһан аяар холын Африкаһаа иишэ асарагдадаг юм байна. Тэдэнэй хажуугаар хэды олон "подпольно" цехүүд бии гэшэб! Эдэнэртэ милицинн зүгһөө хэлээлгэ хэгдэнэ гэжэ нэгэтэшые дуулаагүйб.

Һонин гэхэдэ, телевизорээр, радиогаар, газетэнүүдээр архитай гэмсэхэ тухай хүнүүд мэртэй дурадхал оруулнагүй. Энэнь гайхалтай. Архиин хорон тухай тодорхойгоор бэшэжэ, бүхы үйлсэ, пудамжануудта соносхолнуудые үлгэхэ хэрэгтэй. Энээн тухай хэн ажал ябуулха байгаа гэхэдэ, анха түрүүн милицин, медицинскэ, бургуулинн хүдэлмэрилэгшэд эхи табиха байгаал даа. Совет засагай гэдэ архидалгатай тэмсэл яһалал ябуулагдагша бэлэй. Жэшэнь, АТП, тэлэрэлгын газарнуудта ногтуушуудые абаашажа, эмшэлгэ тэмхын хажуугаар, ажал хүүлэжэ, хэлээдэг һэмнай. 21 наһа гүйсөөгүй эмиршүүдэ архи худалдалга хорюултай байгаа.

Түгэсхэдөө би бүхы эхэнэрнүүдтэ, эжынэртэ, юрэл ухаатай элдэб нигэжэ хандаха дурамни хүрэнэ: "Бултадаа хамтаржа, архидалгатай тэмсэе! Ерээдүйнгоо залуу үетэниие элүүр энхээр түмрүжүдэе!"—гэжэ уряалааб.

Н. ГАРАНКИН, ажалай ба дайнай ветеран.

Дурадхал

ТОДОРХОЙГООР ХӨӨРЭЖЭ УГЫТ

Мүнөө үеһн дэлгүүрэй хүндэ хүшэр байдалда айл бүхэнэй үдэр бүри магазинһаа хилээмэ, бүүхэнүүдые худалдажа абахань хүндэһэн лэ байна. Илангаяа өөһөдөө цезшэн соогоо амтатай талха барижа шадахагүйшүүдэ бүришые хүндэ ёһотой. "Буряад үнэн" газетэдэ хилээмэ ямар аргаар баригладаг юм гэжэ нэгэ тодорхой мэдээсэл үгөө һаатнай, һайн байгаа.

Газетын хүдэлмэрилэгшэд, би таанадаа газетэ дээрээ үшөө нэгэ мэдээсэл нэмэжэ толчихыетнай гуйнаб. Зарим айлнуудайнай холодильнигууд эбдэршэнэ, иигээд газар дулаархада, тэдэмнай мяханайнгаа зүйлнүүдые хэжэ хүргэхэ хэрэгсэлгүй һуухань лэ. Хүнэй байдал хооло муу байха бэйсэ, һайжарха сагынь ерэхэ юм бээе. Би эдэ бүгэдэндэ һанаагаа табижа һуухадаа, тэрэ байһан мяхаяа үжөөнгүй тушенко хэжэ һураа һань, нилээд эдисэтэй байха һэн гэжэ һананаб. Тушенко гэшые гэртээ хайшан гээд хэдэг юм? Танай һониндо тухатай зүбшэлнүүдые уншадаг хадаа бэшэнэб даа.

Д. БАИРОВ, дайнай ба ажалай ветеран.

Захааминай аймагай Цахир һуурин.

ХЛАРАЙ БОДОЛНУУД.

Д. АЛТАЕВАЙ фотоэтюд.

Ахаһаа мэдээсэнэ:

ДАСАНАЙ БОДХООГДОО ҺАА...

Республикын холо ойрын аймаг бүхэндэ дасан, дугангууд баригдажа, һүзэгтэй зоной һанал бодол тэгшэлэгдэжэ, нилээд дэмбэрэлтэй хэрэг бүтээгдэнэ. Хүршэ Түнхэн нотагуудта 2-3 дасан дугангууд бодхоогдожо байхадань, харин Ахада мүнөө болотор дасан баригданагүй гэжэ дайнай ба ажалай ветеранууд Самбу Данзанович Биданов, Содном Будаевич Данцаранов, Иннокентий Дармаевич Иванов, Даша Забадевич Урбаев, Петр Дашеевич Марзаев ба бусад наһатай һүзэгтэнэй ба олон хүнүүдэй һанаата боложо ябадагынь буруу бэшэ.

Анхандаа Жэлгэнэй дасан дээрэ баригданан хуушан гэрые Орлигһоо асаржа, Доодо-Нутада табиһан юм.

Урдань эндэхи хүнүүдые хаанашые ябаагүй, юушые үзөөгүй, хараагүй гэхэншүүгээр хэлээдэг һэн. Урда сагта Аха нотагһаа олон хүбүүд буддын шажанай һургаал шудалһан юм. Эндэһээ 100 гаран хүбүүд лама боложо гарһан гэжэ түүхэдэ заагдадаг. Тэдэнэй дунда Бүрэн-Голһоо Даша, Хүүргэ шотагһаа Намсарай гэшэд гэлэн, габжа болоһон байха.

Жэлгэнэй дасан 50 гаран ламанартай байһан. Харин Ахын ламанар тухай түүхэдэ үшөөлдурдаггүй байһаар. Буддын шажаниие бүри эршэтэйгээр шудалһан, хожомоо манай нотагай лама болоһон—Зунды Гундынович Дыржинов монгол, түбэд, таһаг эрдэм шудалһан юм. З. Г. Дыржинов хардалга хамалганда ороһон тухайгаа хэлээдэг байгаа.

Ахын зон ямаршые хэрэгтэй гарахада, даб дээрэ хаанашые ошожо, дасангуудгыше хүрэхэ шадахагүй байна. Иимэ байдалтай нотагта дасанай бодхоогдоо һаа, эгдэ шажан мэргэл дэлгэржэ, хүн бүхэндэ тухатай байха һэн.

АВТОБҮС ХЭРЭГТЭЙ

Машинаар гүйлгэдэхэ харгын бишые һаа, хүнүүд ябаган. Һүүлэй үедэ хаанашые ошохо арга һаланхай. Зүгөөр хубийн машинатан олошороо. Илангаяа наһатай хүшүүдтэ хүндэ болоо.

Орлигһоо Хара-Хужар, Поселок, саада захань Бүрэн-Голдо хүргүүдхэн гайтай болонхой. Колхозоороо байхадаа, өөһдын ашаанай машинатай, автобустой байгша бэлэйбди. Хаанашые ошоод, хэрэгээ бүтээгээд ерэхэдэ, яһала тухатай байха. Заримдаа "АН-2" самолет захяад асаруулдаг байгаа. Тэрээгээрээ Орлиг гү, Улаан-Үдэ ошоод ерэхэн. "Улаан-Аха", Ленинэй нэрэмжэтэ, "50-лет Октябры" колхозууд самолёдой бууха һайн талмайтай һэн хадаа хүнүүд талха таряагаа, эд бараагаа элдэб ондоо юумэ холын магазинуудта зөөхэ, олон малшад, һаалишадай, хонишодой эрилтэнүүд саг соогоо бээлүүдэгдэдэг һэн.

Мүнөө Орлигһоо Мондо машинаар хүрэхэдэ, бэлэхэн болонхой агша, харгы тэгшэ, һайн асфальттай. Харин хүн зоние урагша-хойшонь зөөхэ гэхэдэнь, автобус байхагүй.

Ахынхид хэзээдэшые мартагдаха ёһогүй. Адагынь а в т о б у с у у д а а таһадуулангүй үгэдэг болоо һань, нотагаархидай һанаан тэгшэрхэ байгаал даа.

Д. ДУГАРОВ, дайнай ба ажалай ветеран.

Мартын 27 - Театрай уласхоорондын үдэр

хатаржа, 1993 ондо сезоной эрхим роль гүйсэдхэнэй түлөө СТА-гэй (Театрай холбооной) тусхай шанда хүртөө нэм. Эгээл минии дуратай партинууд гэхэдэ, "Бахчисарайн фонтанда" хаанай удамарша Нуралиин, "Агуу Гоохон Ангар дүүхэдэ" хэрзэгы зантай, муу ханаатай Хара халхитай партинууд болоно, - гэжэ Зоригто Хусаев хөөрэнэ.

Образуудайнгаа досоохи ханал хүсэлье, эрмэлзэлье, үйлэ ябадалы хатарай хэлээр харуудха аргатай, бэлигтэй артистын хуби заяанда суг хатардаг нүхэдэнь найхан нүлөө үзүүлээ бшуу. Мэдээжэ балерина Лариса Николаевна Протасоватай хатархада, хүнгэн, түрүүшын алхамнаа бэе бээ ойлгодогбди. Тиэхэдэ бэлигтэй, һүүлэй үедэ бэрхээр хатардаг солистнуудай нэгэн Светлана Эрдыееватай Зоригто ехэ хүнгэнөөр, тон зохидоор хатардаг, образуудайнгаа хүсэл эрмэлзэлье харагшадтаа дамжуулжа шададаг юм. "Жизельдэ" Гансын парти би гүйсэдхэнэб", - гэжэ залуу артист нүхэдөө магтан хөөрөө нэн.

Һүүлэй гурбан жэлэй туршада "Лотос" (мүнөө "Бадма сэсэг") гэнэн хатарай театрай харилсажа, тэндэ хатаржа, олон фестивальнуудта хабаадахан габыятай. 1994

ЭТИГЭЛ НАЙДАЛАА АЛДАЙГҮЙ

Эдир залууһаа, студент байханаа оперно театрта хүнүүд ошоожо, "Агуу гоохон Ангар дүүхэй" гэнэн мэдээжэ баледы оло дахин хараһан, баясаһан байха. Буряад искусствын алтан жасые шэмгэжэ байһан үндэһэн баледэй энэ зүжэгтэ ялас гэмэ хурсаар анхан хатардаг алдар суута артистнууд Лариса Сахьянова, Пётр Абашеев гэгшэды харагшад хэээдэшье мартахагүй байха.

Мүнөө үедэ баледэй элитэ эдэ артистнарай, хореографическа училищин багшанарай хүмүүжүүлһэн, хурган тэнжээһэн "дальбараануудын" - шабинанын уран бэлигһэнь халан абажа, хэһэн хэрэгыень, налгин ажалыень үргэлжэлүүлнэ, нэрэ сольыень үргэнэ, дэмжэнэ.

Пётр Тимофеевич Абашеевэй баяр ёһололой үдэшэ дээрэ "Ангар дүүхэйһээ" хэлэгтэ хатарыень тэрэнэй шаби, артист Зоригто Хусаев халан абажа үргэлжэлүүлһэн байха юм. Зоригто Түнхэнэй аймагай Таһархай нютагта 1964 ондо түрэнэн байна. Багаһаа хүгжэмшэ сэдхэлтэй, хатархадуратай байһан энэ хүбүүн 1982 ондо Улаан-Үдын хореографическа училищи (багшанарын А.А.Кузнецова, П. Т. Абашеев) дүүргэжэ, зохёохы ажалаа түрэл театртаяа холбоо нэн.

Арбан дүрбэн жэлдэ Буряадай оперо болон баледэй театрта амжалтатайгаар ажалдажа, һонин-һонин партинууды гүйсэдхэжэ байдаг артистын зохёохы намтарыё һонин-һонин образууд шэмэглэнэ. Эрид хүсэл ханалтай, хурса, һонор сэдхэлтэй, шанга абари зантай хүнүүдэй образууды хатарайнгаа маягаар гаргажа шадаха бэлигтэй Зоригто Хусаевтай театрай тайзан дээрэ гүйсэдхэн түрүүшын партинууд мартагдадаггүй юм: Везирь ("Легенда о любви"), гладиатор ("Спартак"), шогуушан ("Хун шубуута нуур"), Табаки сүүбэн шоно ("Джунглиин хан эзэн"), Гирей хаан ("Бахчисарайн-фонтан"), Карлсон ("Мальш ба Карлсон") гээд олон даа.

Парти бүхэниинь өөрын онсо илгаатай, дабтагдашагүй өөрын хүсэл бодолтой, хүдэлсэтэй бшуу. Москвада харуулагдаһан гастроллин үедэ Шерхаан гэжэ барта, һаймарһан, урда хойһонь гүйһэн сүүбэн шонын партине бэрхээр хатарһан Зоригто Хусаев магтуулаа нэн.

- Балетмейстер О. Игнатевтай найруулан балетнэ зүжэгүүдтэ дуратайгаар хатарааб: Мауглиин, Табаки сүүбэн шонын партинуудта. Тиэхэдэ Тер-Осиповой "Мальш ба Карлсон" гэнэн баледтэ Карлсонай орёоһог парти

ондо Испанида, 1995 ондо Италида, һаяхан январь һарада Голландида уран бэлигтэ харуулаа.

Москвада үнгэргэгдэһэн Буряад Республикын үдэрнүүдтэ "Лотостой" хабаадахаяа ошоһон Зоригто саанша тус ансамбльтаяа Тайвань ошоожо, түрэл арадайнгаа искусствые түлөөлхээ зорибо. Тайваньда Чингис хаанай түрэнэн жэлдэ зориулагдаһан баяр ёһололдо тэдэнэр хабаадахаар уригданхай. Монгол, буряад хатарнууды харин ороноудта харуула, баясуула.

СТА-гэй дэргэдэхи баледэй секцие түлөөлдэг Зоригто Хусаевтай бүхы ханаае түрэл театрын, баледэй ерээдүй эзэлдэг байна гэжэ мэдэжэ абабабди. - "Мүнгэ зөөрин хомордоһонһоо шэнэ баледэй зүжэг табиha гээшэхэсүү хүндэ болонхой: оройдоол костюмуудта 70-80 миллион түхэриг хэрэгтэй. "Арадай балиг" гэжэ нэрлэгдэһэн энэ театрай (тусхай статустай болоһон) артистнуудай салин бага сага дээшэлээ, зүгөөр ехэ гэхын аргагүй. Эрэ хүн гэр бүлөө тэжээхэ ёһотой. Гэбэшье театрта, илангаяа шэнэ оперо болон баледэй найруулгада, мүнгэн, залуу артистнуудта бодото дэмжэлгэ, анхарал хэрэгтэй, залуушуул театраа ябашана. Нэгэмнай һая Санкт-Петербург уригдаа", - гэжэ артист хөөрэнэ.

Хани нүхэртэн - балерина Галина Батуринада баһал нүхэрэйнь ханаа зобоһон бодолнууд дүтэ, ойлгосотой, 5-тай басагаая үргэхэ хэрэгтэй бшуу. Театрай уран найханай хүтэлбэрилэгшэ, республикын арадай артист Бакалин Николаевич Васильевтай хэды оролдоошье һаа, гүрэн түрын зүгһөө бодото туһаламжа театрта, нэн түрүүн баледэй коллективтэ хэрэгтэй.

Хэды тиигэбэшье, мүхөөгөө үгтөөгүй энэ артист суг хүдэлдэг нүхэдөө Театрай уласхоорондын үдэрөөр амаршалаад, этигэл найдалаа гэнгүй, һайхан ерээдүйдэ этигэхы, баледтэ үнэн сэхэ байхы, элүүр энхэ, жаргалтай ажаһуухы хүсэнэ. Бидэшье эдэ үдэрнүүдтэнь хамтаран, бүхы театруудайнгаа артистнууды мэргэжэлтэ һайндэрөөрнь халуунаар амаршалнабди, һайн найханые хүсэнэбди.

Б. ОРБОДОЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: баледэй артист Зоригто Хусаев.

Ю.ЗЯБЛИЦЕВАЙ фото.

ЭХЭНЭРНҮҮД – ЕХЭ ХҮСЭН

Хитадай хилэ шадархи Манжуур хотодо тэндэхи эхэнэрнүүдэй федерациин уряалаар Буряад Республикын болон Эрхүүгэй областин эхэнэрнүүдэй эмхинүүдэй делегаци һаяхан ошожо ерэбэ.

Журналистнуудай холбооной мэдээсэлэй-шэнжэлэлгын түбэй хүтэлбэрилэгшэ Л. М. Итигилова, Журналистнуудай холбооной хэблэлэй албанай хүтэлбэрилэгшэ Н. Д. Шагдарова, Буряад Республикын Захааминай аймагай эхэнэрнүүдэй холбооной таһагай түрүүлэгшэ Н. М. Каратаева гэгшэд Буряадай делегациин бүридэлдэ оролсоо.

Тэндэ байха үедөө Манжуур хотын гүйсэдхэхы засаг болон партийна эмхиин хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзалгануудта хабаадажа, эхэнэрнүүдэй болон хүүгэдэй эмхинүүдтэ орожо, хитад үхибүүды Буряад орондо амаруулга эмхидхэлгэ, хурагшадай аяншалга тухай асуудалнууды зүбшөө, эхэнэрнүүдэй эмхиин ажалай дүй дүршэлөө хубаалдаа.

Ямаршье аяншалгада ябахандаа, Ямаршье хүнүүдээр харилсахадаа, танилсажа, хоёр талаһаа дүй дүршэлөөрөө, сэдхэлээрээ баяжадаг гээшэбди.

Манжуур - залуу, холын хараатайгаар хүгжэжэ, ургажа байһан хото гэжэ хэлэмээр. Ерээдүйдэ уласхоорондын худалдаа наймаанай түб болохо юм ха. Мүнөө үедэ социальн-ажалуудалай, гэр байрын барилганууд олоор бүтгээгдэнэ. 150 мянга тухай хүнтэй, тэдэнэй 30 процент шахуун эхэнэрнүүд.

- Манжуурай эхэнэрнүүдэй федерацида ажалһаа сүлөөлэгдэнхэй 5 хүн хүдэлдэг, - гэжэ федерациин түрүүлэгшэ Ци Цуйпин хөөрэнэ. - манжуурай 30 эмхи зургаанууд болон предпритинуудта, мүн хото шадарай 5 райондо манай федерациин таһагууд хүдэлдэг. Эхэнэрнүүдэй ажал ябуулгануудай бүхы шэглэлнүүды парти ба гүрэн дэмжэдэг, элдэб янзын туһа хүргэдэг. Хэмжээ ябуулгануудта хараалагдаһан гаргашаданай хотын захиргаан гүйсэд хүрэхэ мүнгэ һомолдог.

Хитадай Арадай Республикын тогтоһонһоо хойшо эхэнэрнүүдэй хабаадалгатай ехэ хубилалтанууд болоһон гээшэ. Хубилган шэнэдхэлгы соносхоһон саһаа, һүүлэй 10 жэлэй туршада эхэнэрнүүдэй ажал ябуулга улам эдэбхижээ.

Байдалайнгаа һайжархада, эхэнэрнүүд оронойнгоо нийтын ажабайдалда, сэдхэлэй болон бодол ухаанай хүгжэлтэдэ хабаадалсаха, мүнөө үеын эрилтэдэ харюусамаар үхибүүдээ хүмүүжүүлхэ аргатай болоно ха юм.

1995 ондо Пекиндэ үнгэргэгдэһэн Эхэнэрнүүдэй бүхэдэлхэйн конгрессэй программые Манжуурай эхэнэрнүүдэй федераци бэелүүлхы оролдоно. Тус программын гол шэглэлнүүд гэхэдэ, политика, үндэһэтэнэй элүүр энхэ байлга, эрдэм һуралсал болоно.

Түбэй болон нютагай таһагуудта эхэнэрнүүдэй эрхы хамгаалха комитетүүд байгуулагданхай. Тэдэнэр зондоо ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха, гүрэнэйнгөө политикада хубитаяа оруулалсаха талаар элдэб хэмжээ ябуулганууды бэелүүлдэг.

Үсөөн тоото яһатанай түлөөлэгшэд болон Хитадай үгытэй районуудта ажаһуудаг эхэнэрнүүдтэ туһалха талаар ехэ ажал хэгдэнэ. Бэшэг мэдэхэгүй зоние һургаха талаар анхарал хандуулагдана. Энэ зуун жэлэй түгэсэтэр иимэ зорилго дүүргэгдэхэ гэжэ хараалагданхай.

Олон зорилгонууды шийдхэлсэхэ гол хүсэн гэжэ мэдэржэ, Манжуурай хотын захиргаан эхэнэрнүүдэй федерациин ажалда ехэ туһа хүргэдэг. Теэдэшье эхэнэрнүүдэй хубита хэлэшэгүй ехэ гэжэ хэлэмээр. Жэшээлхэдэ, гүрэнэй алба хаагшадай 32, хүдөө ажахынхидай 60, эрдэм һуралсал болон элүүры хамгаалгын хүдэлмэрилэгшэдэй 70 процентнь эхэнэрнүүд хүдэлнэ бшуу. Үхибүүдээ хүмүүжүүлхэ, гал гуламтаяа харуулаха талаар эхэнэрнүүдэй хубиты хэн арсахаб?

Иимэ ехэ дэмжэлгэтэй байһан манай нүхэд - хитад эхэнэрнүүд зорихоноо бэелүүлжэ шадаха гэжэ найдамаар.

Буряад Республикын болон Эрхүүгэй областин делегациин гэшүүд өөһэдынгөө эхэнэрнүүдэй холбооной хүдэлмэри тухай тэндэ хөөрөө. Эдэ уулзалгануудһаа алишье таламнай өөһэдтөө туһатай юумэ олоо гэжэ хэлэмээр.

Манай делегациин хилын саагуур айлшалха хэрэгтэ ехэ туһа хэһэн "Турист" (генеральна директорэйнь орлогшо Л. И. Тюменцева) предпритида Эхэнэрнүүдэй холбоон баярые хүргэнэ.

Н. ДОНДОКОВА,
Россин Журналистнуудай холбооной гэшүүн.

(Түгэсхэл. Эхинийн мартын 26-най дугарта)

АРМИЙН эрхэн офицер Черноградский гэж яхад янханай хүн Баунтын милицийн бандидуудтай тэмсэх таларга хүдэлдэг болобо. Энэ хүн Якутскаа партиин райкомой секретаряар хүдэлхэн, ехэ дүй дүршэлтэй хүн байгаа. Эвенк зоноор ехэ ажал ябуулалсаһан байна.

Тэрэ үедэ партиин Баунтын райкомой нэгдэхти секретаряар Чупиков Сергей Сергеевич гэж ехэ найн, бэрхэшье хүн хүдэлдэг байһан ха. Милицийн начальниг Балжан Доржиевич Сергей Сергеевичтэй хөөрлэдэжэ, ОБВ-гэй таһагай ажалтан Черноградскада райкомой түдөөлөгшэ гэхэн үнэмшэлгэ үгүүлээ.

Тэрэ хатуу шанга дайһай жэлүүдэ партиин Баунтын райкомдо ехэ олон эвенк яһанан хүдэлхэн байна. Райкомой гурбадахи секретаряар Почёткин Чегой Почеткович хүдэлээ. Энэ хүхэрнай мүнөө 82 наһатай, Улаан-Үдэдэ луудар юм. Доколев Василий Егорович агитациин болон пронагандын таһагыг даагша хэн. Елбонова Мария Николаевна инструктор, Давыдова Людмила Николаевна эмхидхэлэй таһагыг даагшаар ажаллаа. Энээншээ гадна Ильин Цыпш Жипканович гэжэ эвенк хүн Шурындинска сомоной Советэй гүйсэдкомой түрүүлэгшээр хүдэлхэн юм. Эвенк яһанай эдэ бүхы дарганар манай ажалтай баһал нягта холбоотой эвенк зонойнгоо хуби заяа шидхэлсэдэг байһан юм. Эвенкүүд ойгоор байрлахдаа, 3-3 бүлэ нэгдээд байдаг аад, апрель нарада дулаархадань, нэгэ нэгээрэ боложо таһардаг, - гээд Балжан Доржиевич хөөрлээ.

Партиин райкомойнхид болон милицийн хүдэлмэрилэгшэд хоёр хамтаар сар үргэлжэ эвенкүүдтэй яхад ябуулһан байна. Нэгтэ үедэ үедэ ой тайгаар ябажа, тэрэ Ил-Иванов гэр бүлгэ бариха, "Земли табаан жэж" гэжэ колхоздоо марһан байна. Балжан Доржиевич Черноградский оршууламһангайа бүхэлэ хүн соо Титовтонтой хөөрлэдэжэ, үлөөдэринь зонинь сугауулажа, колхозой суглаа хээд, тэрэ Титовтоныг колхоздоо туһаабба.

"Баниаа түлсэд, бэсэнь угтаалжа ариулаад, найнаар эдэлүүлжэ, байра байдал үгөөд, Титовтоныг түбхинүүлэгшэ. Титов, энэ колхоздоо найнаар ажаллажа, армийаа зугадаһан гэмэ сагааруула", - гэжэ милицийн таһагай начальниг Балжан Доржиевич ойлгуулба. Эвенк зон аха захы үгөөдө ехэ хүдэлдэг заһтай юм. Суглаанда эрхэн зон сооһоо эгээл үгээн эвенк Мордонов Павел Иванович гэдэг бодожо: "Нүхэр начальниг Базаров, та үнэхөөрөө совет хүн байһат. Манай яһананда наһагаа габиха, ехэ оролдолго гаргабат. Би үгээн, аха захы хүн үгээн сэхэ үгээ үгээн. Нэгэ хэды хоноод байхдаа, бэниэ зомнай гэр бүлгэдүүдээрэ ойһоо буухан сохом", - гэжэ хэлээ юм ха.

Суглаанай хүдэлээр тэрэ ойгоор эвенкүүдыг бэдэрлэсхэн бүхы зоной ябаагүй байтар, тэндэ шарһан зон сооһоо нэгэ үгээн эвенк гэгтэ бодожо: "Та, начальниг, ябагы. Эдэ зомнай Титовые абаад ябахан гэжэ гание наһанга", - гээд ха. Зүб юмэ хэлэбэ гэжэ хэлсээд, Балжан Доржиевич бүхы эрхэн зонгодо шүүд ябаа ха. Багдариш тээшээ ябажа ябахдаа, Цина гэжэ уһанай эрхэдэхэ зэмьеэ хүрэхэдэнь: "Хуу агаалан найн, Титовтон түбхинөө", - гэжэ сельсоветэй түрүүлэгшэ хонходоо. Үнөө саашаа Ципикан хүрэхэдэнь: "Хуу найн, нэгэ бүлэ эрээ, гурбадахи бүлэдэ ой худар хүнүүд мордохобо байна", - гэжэ дуулаба. Саашаа ябажа, 2 - 3 хоноод гэртээ Багдариндаа хүрэхдөөрш: "Гурбадахи бүлгэ асарба", - гэжэ сельсоветэй түрүүлэгшэ дуулаба.

БАЛЖАН Доржиевич хадаа бүри хадаа Ципиканда ябахдаа, нарком Ильин Павел Ильичтэ эвенк зоний байра байдал, яжа эвенк зоний турнада эвенкүүдээр яжа ябуулаһаа, яжа Титовые бариха гэр бүлгэтэйнь түбхинүүлэһэнэ, бэшэ эвенкүүдыг ойһоо асарһиһы.

дэлгэрэнһыгээр дуулан, ехэшгэ бэшгэ бэшээд, тэрэнээ Ципикангаа түргэн Улаан-Үдэ руу ябуулһан юм. Партииншье зарим ажалһад, милицийншье талһаа зарим зон Балжан Доржиевиче буруу юмэ хэбэт, эдэ зугадагшадые минн табихагүй, дезертирүүд гээд сүүдэлхэ, түрмэдэ хааха байгаат гэдэхэн ха.

Эдэб хөөрлэдөөнэй болоһон дээрһэншье, Балжан Доржиевич Багдариин ерэмсээрээ, нарком Павел Ильичтэ түргэн хонходоо. "Зүб юмэ хэбэт, Балжан Доржиевич, бэрхэш. Бэшгынеш абап сасуу, партиин обкомой нэгдэхти секретарь Александр Васильевич Кудрявцевта хэлээб. Тийхэдэм зүб тэдэниг түбхинүүлээ гээ", - гэжэ наркомын хэлэһэн байна. Иймэ юмэ дуулажа, сэдхэлээ амараад байтарнь, партиин Баунтын райкомой хоёрдохти секретарь Чететка гэгшэ дуудаба. Райком ошоходонь: "Та, Базаров, ехэл буруу юмэ хэбэт. Дезертир-бандидуудые зоргоорнь табибат. Тэдэниг сүүдэлхэ, түрмэдэ

бодоһгүй, шарга дээрэхи таба хүрэдгөөрөө найруулжархиба. Буутай абаа дуулаһан хурайхай суг ябаһан Москвитингайа түргэн би болжобо." "Юун болооб?" - гэдэхээр харайжа эрбэ. Боро шоношье айһандаа зугадаба. Аяншаад ан-бун гэжэ саашаа дабаагаараа уруудаба. Командировкын улад ябаһан лэ газартаа паспортна режим шалгаад, зоний эдэб асуудалнуудые шидхэдэг байгаа. Толгойско алтанай уурхайда хүдэлдэг олон хүдэлмэрилэгшэд алтлаа бүгэдыень тушаангүй, заримынь шюужа, хоорондоо хубаадаг байһанаа мэдэгдэбэ. "Хулгай худалай болоходо, зон милицидэ ехэ туһалдаг хэн", - гэжэ Балжан Доржиевич хөөрлээ. Энэ командировкодо 2 нара үлүүтэй ябажа, Багдариндаа бусаһан байна.

БАУНТЫН аймаг соо эдэб алуур, тонуул, гүрэнэй болон арад зоной эд зөөри хулууха гэхэ мэтшн муу муухай уһарһан болоход байдаг хэн. Хатуу шэрүүн дайһай жэлүүдэ милицийн ажалһадта баһал

үргэлжэ үдэр, хүншье мэдэнгүй, арад, зоной дайсадтай, эдэб бузар бузагай гэмтэдтэй гүлээр залууһаа тэмсэжэ гараһан милицийн подполковник Балжан Доржиевичай намтарыг бүгэдыень тоолобол, томохон зохёол болохон сохом. Энэ наһан соогоо жаргалшы, зоболоншы гээшы үзэһэн хүн гээшэ.

Гомбо гэжэ дүү хүбүүнийнь бэе муутай аад, эртэ наһа бараа. Мэдэгмаа Доржиевна дүү басаганинь залуухан байхдаа, манай гэртэхиндэ эрбэжэ, маанадай эгшэ мэтэ манараа байһа хэн. Удангүй манай Ород нутагай Дамбын Дагба гэжэ үндэр, залуу, бэрхэ хүнтэй гэр айл боложо, олон үхибүүдтэй, аша, эзэнэртэй боложо түбхинөө бэлэй.

Балжан хурайхаймнай манай Радна Цыдышович Батуев гэжэ абадамнай карабин гэжэ агнуурийн буу бэлэг үгэһэн юм. Абаһанай түмэршэ дархан юм хэн. Тээд хажуугаарнь бэлэдхэлэй конторотой хэлсээ хээд, сар үргэлжэ агнадаг юм хэн.

Дайһай хүшэр хүндэ жэлүүдэ абьнгаал агнуурийн олзоор хоол,

жэл соо ажаһуухадаа, энэл хүхэрн олон хүни соо үргэлжэ найргүй минни хойноһоо наһаа үнөөн болоо. Энэл наһанайнгаа хүхэр наһа Батуевнадаа ехэл байр хүргэхэ байһаб", - гэжэ Балжан Доржиевич хөөрлээ.

Баунтһаа эрбэжэ, Балжан Доржиевич Улаан-Үдэдөө МВА-гэй управлендэ хүдэлбэ. Нүүдээрнь Советскэ районой милицийн таһагай начальнигай орлогшоор томилогдоо. Энэл ажалдаа 1954-1962 онуудта хүдэлжэ, город соогуур болоһон хулгай, худалтай, алуур тоһуултай үдэр хүнигүй баһал тэмсэжэ гараа.

Милицийн үдэр бүрийн ушаралта ажадань институт бүхэнһоо студентүүд, городой залуу комсомолшүүд, завод, фабрикын хүдэлмэрилэгшэд, эдэб эмхи зургаануудһаа алба хааһад, арадай дружиннууд боложо, сар үргэлжэ ээлжээ ээлжээр гудамжануудай углуу булангаар, ресторанууд соогуур дежурладаг байһан юм. Советскэ, Железнодорожно болон Октябрьска гурбан районой милицийн таһагууд хоорондоо

БҮХЫ НАНАЯА АРАДАЙ ХЭРЭГТЭ СҮМ ЗОРЮУЛАА

ОЧЕРК

хааха байгаат", - гэхэ мэтэ олон юмэ хэлэжэ, ехэ шангарба. Наркомтоёо хөөрлэдхэн Балжан Доржиевич ноён секретариин урда номгон даруугаар байһан юм.

Хэдэн жэлдэ Баунтын аймагта хүдэлхэдөө, эдэб хүнэр хэрэгүүдээр командировкодо ябаха ушар гарадаг байгаа ха. Маншыншье гэжэ ябахайгүй, үбэдөө мори шаргаар, зунай сэгта хазар мэрбөр ябагдадаг байһаа.

Нэгтэ Балжан Доржиевич паспортна столой начальниг байһан наһа Батуевнагайа 700 гаран модо саашаа мори шаргаар үбэлэй шэмэрүүн хүйтэндэ командировкодо ошоо. Тулдуун гэжэ уһанай тоһонтой мүлэһэн дээгүүр гаража ябатараа, мори шаргатайа уһанда унашабад. Балжан Доржиевич уһанһаа түрүүн гаража, гал түлэжэ эрээд, Ахама Батуевнагаа уһан сооһоо татажа гаргаад, бүхы хубсаһынь тайлажа эрээд, абаад ябаһан нэхы хонин дахаараа орбожо шаргада һуулгаад лэ, үшөө саашаа 10 модо гүйлгэдэжэ, буудалда хүрбэ. Тэндэхэ томо ехэ гэр соо мори шаргатайа орожо дулаасаба. Хурайхайн хашажа, хараажа байгаад, манайнгаа эгшэдэ спирт багуулаба. Нүүдээрнь наһа Батуевнагаа алтанай харууланай гэртэ оруулажа дулаасуулаба, хубсаһаа хатааба, абажа ябаһан бүхы документүүдээ, паспортнуудаа бүгэдыень дэлгэжэ хатааба. Энэ дулаахан гэртэй эзэн хадаа, олон амһартагай алтануудые хахижа һуудаг харуулан үбгэжөөл байба.

Саашаа ябажа, баһа нэгэ буудалда хүрөөд, хээтэй нэгэ хүнтэй моридоо уһаласаһаа ошобо ха. Мориёо уһалжа байтаргаа, гэгтэ харан гэгэнь нэгэ барбагар баахалдай бүри хажууһандань байжа байба. Айһандаа хээтэй абаһынь гарангүй зогсобо. Суг эргэжэ хүнинь: "Бү айгты, энэ мишкэтнай садхалан, аюулгүй амитан ябана", - гээб.

Амарад гээд лэ, үшөө саашаа ябажа ябатараа: "Бидэ нэгэ бага агнад гээд хүсээбди. Харгы руугаа ябажал ябаарай", - гээд, эрэнгүүл ой худар ябашоо ха. Ябажа ябатараа, гэгтэ харан гэгэнь, харгы дээрш нэгэ үндэр хара эвенк эхэнэр үхибүүдтээ зогсонхой юмэн зуруул эрижэ байба. Хээтэйһээ зуруул абаад: "Шононууд ехэ олоороо ябана, ойлгожо ябагы", - гээд, ой руугаа шурд түргэн үгы болобо.

Ябаһаар байтаргаа, Усой дабаан дээрэ шонотой дайралдаба ха. Ябажа ябаһан моринынь гэгтэ ябахая болижо, манай эгэнь урагшаа хараба. Моринынь бүри урдахана боро шоно утгажа байба. Тийхэдэнь, олоншы юмэ

фронтһоо дутуугүй, үдэр хүншье гэжэ мэдэнгүй, муу муухай этэгээдүүдтэй тэмсэгдхэн байна гээшэ.

Багдариһаа 150-160 модоной зайда Шурыгинтан гэжэ нэгэ айһайн заһагатай нуурай эрбэдэ һуудаг байгаа. Намганинь наһа бараһан аад, Шурыгин хоёр хүбүүдээрэ байгаа. Холо газар аад, тийшээ түбхэн хүншы ябадаггүй хэн ха.

Нэгтэ нэгэ хэрмэш агнуушанай Шурыгингада хүрэн гэгэнь, Шурыгин хоёр хүбүүдээрэ алууланхай хэбтэб. Тэрэ агнуушан мэнэ гэгээр милицидэ аюул тухай мэдүүлбэ. Иймэ мэдээсэл дууламсаараа, милицийн хүдэлмэрилэгшэд мүрдэжэ, мүшхэжэ, арба хори модоной зайда Шурыгинтанһаа саана һуудаг Бурцевтаниг гэгтэ байһынь элирүүлээ. Сүүд боложо, Бурцевта толгойн сааза, намгадандь 10 жэл түрмэ үгэһэн байна.

Баунтда Салисов гэжэ цыган яһанай хүн хүбүүнтээ байдаг аад, залуухан хүбүүндэ нэгэ байн ород басага наһа абхуулба. Нүүдээрнь Баунтһаа Загарайн аймаг зөөжэ, мори шаргаар гурбуулаа гараа. Баунтһаа ябахая байхдаа, залуу бэринь гэртэхиндээ: "Бидэ Баунтһаа ябахамнай. Загарайн аймагай Хүрбэ гү, али Үнэгтэй ошоходни", - гээд, бэшгэ соогоо бэшхэн байба. Басаганай гэртэхин басагага 5-6 нара соо хүлээжэ ядаад, Баунтын милицидэ мэдүүлбэ.

Баунтын милици Загарайн милицидэ энэн тухай һуралга эльгээб. Тийгэн гэгэнь, Салисов цыган хүбүүнтээ Хүрбэдэ байба ха. Харин залуу бэри бологшо ород басаган үгы.

Иймэ юмэ дуулаһан Балжан Доржиевич Баунтһаа милицийн хүдэлмэрилэгшэдыг Загарай эльгээжэ, эсэгэ хүбүүн хоорые Багдариин руу абаашуулжа, мүшхэлгэ, мүрдэлгэ хэхэдэнь: "Эсэгэминь намгыем алаа", - гэжэ Салисовай хүбүүн бүгэдыень хөөрбэ.

Багдариһаа эхилээд, зэмьэ бүхэнһөө Романовка хүрэтэр Салисовтан тухай һурагшабад. Тийхэдэнь хоёрдохти зэмьһээ эхилээд, Салисовтанаар тэрэ бэринь ябаагүй байба. Нэгдэхти зэмьһээ гараад ябатараа, Салисов эсэгэнь бэригэ хороожо, ой соо саһаар булаад, модо шэлбүүһээр дараһан байба. "Иигэжэ балшыса баригдажа, сүүдүүлээ хэн", - гэжэ Балжан Доржиевич хөөрлээ.

хубсаһаар ядаагүй байһанди. Боро гүрөөһэ, шэлүүһэ, шоно, хэрмэ гэхэ мэтээр олзо оруулдаг абэйи. Хурайхай манай эжи, абьемнай ехэл хүндэдэг, харин манайнхид хурайхайе хүбүүн мэтэ эххэрдэ, хүндэдэг хэн. Ананда, Арсалан, Хандабала, Мэдэгбала, бинше бултадаа энэл хурайхайтандаа нэггэжэ, туһалуулжа, хүнүүд болообди.

1946 оной майн 18-да хурайхаймнай 12 наһатай, 4-дэхи класста һуража байһан Борис гэжэ аргагүй хоёрхэн, зан һайтай, томоотой хүбүүхэн "туалет ошобо" гэжэ хэлээд гараһаар одоогүй юм. Уһагдан орошоо гү гээд, наһагаа үлүү соо зон олоороо Байгал далай хүрэтэр бэдэрээ, мүнөөшье хүрэтэрөө һураггүй үгы болоо хэн даа. Иймэ үй гашуудалай удаа хоёр жэл соо нэгэ эхэнэр: "Танай Боркыне телефондо дуудыт", - гэжэ хонходожо байһан юм. Энэн эхэнэр баригдаагүй юм. Хүбүүтэ хүлөөрнь алдажа, үргэлжэ найргүй боложо, аргагүй зобоо юм. Энэ үдэрэй тодхойрой нүүдээр хурайхай үшөөл 4-5 жэл соо милицидэ хүдэлөө. Байн-байн бэнь тиймэшгэ боложо, амаралгада гараа хэн.

МАНАЙ эгшэ наһа Батуевна баһал ехэ олон жэл соо милицидэ хүдэлжэ, "Милицийн отличник" гэжэ нэрэ хүндэдэ хүртэнхэй, "В. И. Ленинэй түрлөөр 100 жэлэй хүндэлдэ. Шэн зоригто ажалтай түлөө" болоп үшөөшье 10-аад медальда хүртэнхэй. Хурайхай хээтэй хоёрой энэ наһан соогоо хүшэр хүндэ, аюултай ажал хэһэнэйн, гэриш болохо тоо томшоогүй олон грамотанууд, бэлэгүүд хонууланһан олон юм.

"Баунтда хүдэлхэдөө, аргагүй ехэ дүй дүршэлтэй хүнүүдээр хүдэлөөб. Цыренов Гьлден-Доржо Бомбодиевич, Пилипон Иван Алексеевич, участково Карпутин, Пускарёв, түрмын начальниг Муниин, Буянта Жамсуев, начальнигай орлогшо Виселов болон Мангутов, Иван Маркельевич Толстихин, оперативна хүдэлмэрилэгшэ Жиблаков болон ондоошы бэрхэ, үнэн сэхэ зоноор суг хүдэлхэнби. Наһанай хүшэр, таһагарай эгшэ наһа Батуевнаны намда энэ хүшэр хүндэ ажалдамни, үхи хүүгэдээшье хүмүүжүүлжэ, үргэлжэ туһалаа гэгшэ. Баунтда хүдэлхэдөө, тэрэ аймагай паспортна режимыг эмхи гуримтай болгоо хэн. Үншэн үрөөһэн, хүшэр абари зантай үхибүүдэй алуур эндүү гээшы харалсаа, зүб руушье шидхэлсээ юм. Бидэ айл болоһоор, 50 гаран

аргагүй нягта холбоотой ажалладаг хэн ха.

МВА-гэй министр Очиров Борис Очирович, министрэй орлогшо Перепанов Сергей Семёнович, Советскэ милицийн таһагай начальнигууд Петрушин Пётр Дмитриевич, Рубан Борис Павлович, угловоно бэдэрэлгын начальнигай орлогшо Таюрский Анатолий Фёдорович, Языков Герман Корнилович, Чукарев Михаил Антонович гэгшэд манай үдэр бүрийн ажадаа үргэлжэ туһалжа, бүхы боложо байһан аюул тодохорыг усадхалсажа, манар үргэлжэ холбоо барисаатай байһан юм", - гэжэ Балжан Доржиевич хөөрлээ.

ИИМЭ ехэ хүшэр зам наһан соогоо гатаһан Балжан Доржиевич Базаровтан гэр бүлөөрөө наһанай жаргал эдлэн, найадаа дүтэлжэ байһан наһатайнууд, 15 аша эзэнэртэй, эрдэм һургуультай үхибүүдэйнгээ жаргал хаража һууһа.

Эгээн ехэ хүбүүн Саша һургуулида багшалдаг. Жаргалмаа басаганинь врач-терапевт, кардиолог, ординатура үни хада дүүргээ. Мүнөө хэдэн жэл соо Улаан-Үдын медалицида багшаана. Дарима басаганинь олон жэлэй туршада Хорин 2-дохы дуида һургуулида математика заадаг. Энэ багшамнай аргагүй магтаалтай найн хүдэлдэг, "Россин арадай гэгээрэлэй отличник" гэжэ тэмдэгээр шагнагдаһан багша юм. Нина басаган инженер-технологоор прибор-бүтээлгын заводто олохон жэл соо хүдэлжэ.

Нина хадаа энэ заводой ажалы һайжаруулан нарижуулаха талаар найман дурадхал оруулаһан хүн.

Уран зохёолшо Владимир Балданович Гармаев "Дугар гаржаама" гэжэ роман соогоо гол геройн образыг милицийн подполковник Балжан Доржиевич Базаровһаа абажа бэшхэн байна. Тийхэдэ Даширабдан Батожабай хадаа "база зоной байра нэгэн" гэдэг хэн. Хоёр базаалинууд ехэ нүхсэдэг бэлэй. Базадаа зорюулан, "Модон шоро" гэжэ пьесэ соогоо Балжан Доржиевичайнгаа образыг гол герой болон зураглаа хэн.

Эдэ үндэр наһатай болоһон хоёр пенсионер урагшаал наһаатай, хүл хүнгэн, хэндэшы наань туһалхыг эрмэлзэдэг, бүхы үхибүүдтээ, аша эзэнэртээ сар үргэлжэ наһагаа зободог, аргагүй эххэрэн сэдхэлтэй зон даа.

намасуу БАТОЖАБАЙ.

ХАТУУ-ХҮТҮҮЕ ҮЗЭБЭШЬЕ...

Хорин табан жэл соо сар

Манай хөөрэлдөөн

ЗҮҮДЭНДЭНЬ ХАРАГДАНАН ХУБИ ЗАЯАН

Мартын 14-д Гүрэнэй Буряад драмын академическэ театрай байшан соо Россин арадай артист, Буряад Республикын Гүрэнэй шангай лауреат Михаил Елбонов, "Будамшуу" театрайнгаа дали доро залуу артистнарай Туяна Зоригтуева, Владимир Бухаев, Александр Хабитуевай бэлиг шадабарие олоной анхарада харуулба. Зал соо суглархан дүүрэн зон нэрэмэ альга ташалгаар артист бүхэниие угтаа бэлэй. Илангаяа Александр Хабитуевай уян нугархай хатар олонхид хайшаагаа. "Наран" гэнэн ансамблие тэрэ хүтэлбэрилдэг юм. Эдир артистнар, шабинарын багал согтой хатар наада бэлэглээ. Концертын хүүээр хореограф Александр Одоевич Хабитуевтай манай корреспондент хөөрэдэбэ.

- Александр Одоевич, зохёохы заматнай эхи хэн табиһан гэшэб?

- 1976 ондо 3-дахн классай хурагша хүбүүн эсэгэтээ баледей хургуулида ошоо бэлэйб. Абаһи өөрөө хатарта ехэ дуратай хүн, газетэдэ мэдээсэл уншаад, намаа абаашаа. Хатарай зал соохи оршон байдал намда гансата хайшаагдажа, тэрэ гэнээр нэгэтэнь һонёо буураһан мэдэрэл түрөөгүй юм. Багадаа үхибүүд хамаг юумэндэ түргөөр дададаг, урагшайтайгаар хурадаг гэшэб.

1979 ондо Москва, Ленинград хотонуудаар манай оперо болон баледей театрай артистнар концерт наада харуулан юм. Тэндэ бидэ, баледей хургуулинн шабиннар "Буряад хүүхэдэйнууд" гэнэн хатар харуулаан бэлэйбди. Тэрэ гастроллин хүүдээр бидэ бүри урматтайгаар хатарай хэшээлнүүдтэ хандадаг болоо һэмди.

- Сугтаа хураһан хүбүүд, басагадтай мүнөө хаана хүдэлнэб?

- хургууляа дүүргэнээр олохон жэлэй үнгэрөөшье һаа,

мүнөө болотор хайн хани барисаатай зандаабди. Марат Цыремпилов, Дарима Гыргенова "Байгал" ансамбляда хүдэлдэг. Майя Мусаева удаан саг соо манай театрта хүдэлөө, мүнөө Казань хотын оперо болон баледей театрта гол рольнуудые наададаг артист юм. Гуля Егорова Яхадый театрай прима балерина болонхой. Лариса Поторочная, Ира Троценко Москва хотодо ажалладаг юм.

Хореографическа училищи бэрхэ хатаршадые бэлдэдэг гэжэ мэдээжэ. Тусхай хургуулида хураха гэшэ ямар бэ?

- Хаанашье хурахада, өөрын эрмэлзэл, хүсэл гэжэ байха ёһотой. Тиигэбшье багшанарай аза талаан баһал ехээн нүлөө үзүүддэг гэшэ. Минии хуби заяанда бэлигтэй бэрхэ, хайхан сэдхэлтэй багшанар, сэсэн ухаатай аха заха хүнүүд олон байһан юм. хургуулидамнай классай хүтэлбэрилэгшэ Галина Федоровна Царева байгаа. Ходоодоо маанадаа дэмжэхэ, хэрэгтэй сагтань тухалха хүсэлтэй байгша һэн. Классикын хэштэһанүүдые Бакалин Николаевич Васильев заадаг бэлэй. Түрүүшын хатарай алхамуудые заажэ эхилээд, ажалай үргэн харгыда гаргаһан багшанартаа би үнэн зүрхэнһөө баяр баясхалан хүргэнэб.

1984 ондо Лариса Сахьянова журналистнуудтай уулзаха үедөө хэлэһэн байна: "Манай театрта нэгэ ехэ ушар болоо. Чингиз Айтматовай "Сагаан пароход" гэнэн жүжэгтэ сагаан сэдхэлтэй хүбүүе манай эдир хурагша Саша Хабитуев наадана. Юра Муруев хээшэше хайнаар наададаг, харин наһаараа нэгэ бага аха болоо. Зүгөөр Саша Хабитуев тайзан дээрэ гарахада, зүрхэ сэдхэл хүдэлгэмөөр энэ роль гүйсэдхэнэ. хайнаар хатаршааа гадна артист бүхэн уран хайханай мэргэжэлтэйгээр хатарха ёһотой. Эхэ хандагайе алахада, заахан хүбүүн бүхы арга

шадалаараа хамгаалха гэжэ оролдоно. Энэхэн хэнэгыё Саша Хабитуев уран бэлигтэйгээр гүйсэдхөө".

- Энэ роль Танай зохёохы намтарта шухала хуури эзэлдэг гэшэ ха...

Тэрэ үедэ 16 наһаяа хүсэжэ ябааб. Юрий Муруев тийхэдэ саг зуура хатархаяа болёод байгаа. Энэ роль гүйсэдхэхэдэ

үнэхөөрөө намда хүндэ байгаа. "Сагаан пароходой" хүбүүнэй дүрэ, һанал бодоһын намда ехэл дүгөөр һанагдаа һэн. Иимэл нэрэтэй кино хараһан байгаа. Зохёолье хэдэн дахин уншаһан, Чингиз Айтматовай бүтээлнүүд гүнзэгы удхатайгаараа онсо илгардаг юм.

Ажаһуудални сахилгаан мэтэ - Аглаг огторгой сахюур хэтэнь.

Аглаг огторгой мүнхэ ушарһаа

Аалидуулан сэдхэлэе һамааруулаб.

Энэхэн мүнүүдэ сэдхэл зүрхэндэм хадуугдан үлөө, мүнөөшье эгээл дүгөөр һанагдадаг юм.

- ГИТИС-гэ, али һаа, мүнөө үеынхээр, РАТИ-да Та хуралсааа үргэлжэлүүлһэн байнат...

- Дээдэ хургуули заатагүй дүүргэжэ хэрэгтэй. Харин хурахада ехэ һонирхолтой гэшиэ ааб даа. Бүлэг соогоо ганса буряад һэмби, бусаднай элдэб хари гүрэнэй хүбүүд, басагад бэлэй. Найр наадануудта концерт бэлдэхэн. Швейцари гүрэнэй посольстводо түүхын жэлнүүдые зураглаһан классическа жүжэг табигша бэлэйбди. Тэрэ үрда сагай хубсаһа хунар үмдэхэн, харуулаха үеынгоо түүхэл маяг, албарин зан сахигша һэмди. Өһөдтэмнай һонирхолтой һэн.

- Танай хуралсалай үе, оюутадый омог дорюун хаһа тинмэ хайхан байгаа гэшэ гү? Ехэ журам хайтай оюутан байгаа бэшэ гүт?

- Угы бэд даа. Баледей хургуулида хурахадамин, "эгээн шууяатай класс руу шагаахада, заабол ши байдагши" гэжэ эжымни хэлэгшэ һэн. Баһал шууяа, зугаалха саг байгаа бээ.

- Мүнөө Тание хараад, шууяатай хүн гэжэ хэлэхээр бэшэл даа. Та Зүүн Сибириин соёлой болон искусствын академидэ хатарай хэшээлнүүдые заанат,

искусствын хургуулида багшалнат. Александр Одоевич, Танай хуби заяан түсэблэһэн мэтэ үнгэрнэ бэшэ аал?

- Мэдэнэгүйб даа. Хүн бүхэн өөрын хуби заяатай. Москвагай хүүдээр, Ленинград хотодо хүдэлхэ хүсэлтэй һэм. Хүн үнэншэхэ юм гү, бү мэдэе. Нэгэтэ ямар бэ даа зал соо дүүрэн буряад яһатанай үхибүүдтэ хатар заанам, гэжэ зүүдэлбэб. Ленинградта байһан аад, ямар ушарһаа нимэ зүүдэ хараба гэшиэбиб гэжэ һанаа бэлэйб. Харин нэгэ хэдн болоод, Улаан-Үдэ хото ерэхэ баатай болооб.

- Улаан-Үдэ Тание ямараар угтаа гэшэб?

- Түрүүшгээр хүндэшг байгаа. Саанадаа Клавдия Доржиевна Шулуноватай танилсажа, искусствын хургуулида хүдэлжэ эхилбэб. Энэ хүнтэй хүдэлхэдэ, урматтайше, баярламааршые. Хүсэл эрмэлзэлтэй багша, хамта хүдэлдэг зонойнгоо дунда, хурагшадайнгаа дунда ехэ хүндэтэй хүн. Намда ходоодо туһалдаг, дэмжэдэг, энээнйнь түлөө би үнэн зүрхэнһөө баярые хүргэхэ байнаб. Манай хургуулида хатарһаа гадна, инструментнүүддээрэ, жүжэгтэ наадажа хургадаг юм. Энэ ехэ хайн гэжэ һанааб.

- Үнэхөөрөө ажалай эхин замда хамта хүдэлдэг зоной дэмжэлгэ, үнэн сэхэ сэгнэлгэ заатагүй хэрэгтэй ха юм. Улаан-Үдэдэ танай 3 жэл соо хүдэлһэнэй дүн ямар гэшэб?

- Искусствын хургуулида "Наран" ансамбль байгууланхайбди. Мартын 14-д буряад драмын академическэ театрай байшан соо тусансамбль бэлиг шадабарьяа харуулаа. "Будамшуу" театрай хүтэлбэрилэгшэ, Россин арадай артист, Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Михаил Елбонов залуу артистнарые ходоодоо дэмжэдэг, уран бэлигтэй үргэн харгыда гаргадаг юм. Би залуу артистнарай зүгһөө Михаил Елбоновто халуун баярые хүргэнэб.

- Александр Одоевич, хурагшадтай Танаа нажаажа, аха захатанаа ехэтэ хүндэлдэг байха гэжэ найдая. Энэ һонирхолтой хөөрөлдөөнэй түлөө баярые хүргөөд, зохёохы ажалдатнай ехэ амжалтые хүсэнэб.

Е. ЦЫБЕНОВА. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А.Хабитуев "Сагаан пароход" гэнэн жүжэгтэ.

Хубийн архивһаа фото.

Спорт

Спорт

Спорт

Спорт

Спорт

АХА ДҮҮНЭР ДАНЖУРОВУДАЙ ШАНДА ХҮРТЭХЫН ТҮЛӨӨ

Волейболоор аха дүү Данжуровуудай шанда хүртэхын түлөө мурьсоон һаяхан Бархан нютагаймнай спортын ордон соо үнэгэрбэ. Физкультурын багша Ражба Аймполовай үүсхэлээр 1985 ондо эмхидхэгдэһэн энэ мурьсоон заншалта болонхой.

Мүнөө жэл манай районһоо, мүн бусадшые районуудһаа олон команда сугларжа,

эдэбхитэйгээр хабаадалсаһаниинь хайшаалтай. Хоёр үдэрэй туршада шанга тулалдаан боложо, Барханай команда 1-дэхи хуури эзэхэдэ, 1 миллион 200 мянган түхэригэй шанда хүртөө. 2-дохи хуурида "Ариг Усай" команда гараба. 3-дахн хуури Дэрээнэй команда эзэлжэ, тэдээндэ мүнгэн шан барюулагдаа.

Аха дүү Данжуровуудай наһа бараһаншые һаа, хүбүүд, басагадын, аша, зээнэрын энэ нааданда хабаадаһан байна. Дагба, Баблай, Галсан, Дамба, Эрдэни - бултадаа табан хүбүүд байгаа.

Нааданай түгэхэдэ эрхим волейболистнууд нэрлэгдэбэ. Клим Цыремпилов, Игорь

Гуржабон, Соёл Базаров, Владимир Бадмаев, Станислав Дампилов, Борис Бадмаев гэгшэдтэ гарай бэлэгүүд барюулагдаа.

Физкультурын багшанар Зоригто Раднаев, Роберт Бадмацыренов, нютагай эдэбхитэд тус мурьсоо эмхитэйгээр үнгэрөө гэжэ

тэмдэглэхээр. Волейболоор мурьсоонэй спонсор МТД "Ариг Ус" фирмын вице-президент Жаргал Бальжирович Будаев 4,5 миллион түхэриг шангай мүнгэ үгэжэ, спортсменүүдые урмашуулаһан байна.

Б. ДОНДУПОВ, хүдөө бэшэгшэ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редакторай уялгануудые дүүргэгшэ С.Д.РИПЧИНОВ. РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г.Х., ДОНДОГОЙ Ц.Ц., ЖИГЖИТОВ Б.М. (харюусалгата секретарь), ОЧИРОВ С.Д., ПИНТАЕВ В.И. (хэбтэгий директор) САМБЯЛОВАТ В.

Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ. Каландаришвиллин үйлсэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудалан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэлэг 4170. Хэблэлдэ тушаагдаһан саг 17.00.

"Республиканска типографи" гэнэн АО-до газетэ хэблэгдэе. Директорэинь телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүрихэлдэ абтанхай. Заказ № 7730.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмнын - 2-54-54, редакторай орлотһонорой - 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретариин - 2-50-52, секретаридаид - 2-60-91, таһагууд: нийтыв-политическэ - 2-55-97 (даагшаны), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа - 2-64-36 (даагшаны), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмэй болон хургуулинуудай - 2-60-21, (даагшаны), 2-57-63, олоһингын хүдэлмэрилэгшэ мэдээсэлэй - 2-54-93, (даагшаны), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректуриндэй - 2-33-61, комитетерга гүбэй - 2-66-76. Манай корреспондентнүүд: Агнискта - 3-42-19; Закаменскта - 30-61. "Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, лахта - 2-35-95.